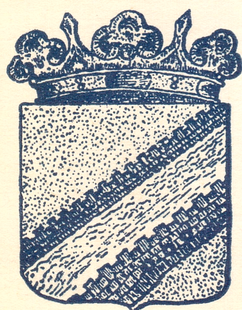
SUOMALAINEN

Inkeri

VUOSIJULKAISU

V

TOIMITTANUT
INKERIN LIITTO

1936

SUOMALAINEN

I × N × K × E × R × I

1936

TOIMITTANEET
VÄINÖ SALMINEN ja JUUSO MUSTONEN

INKERINLIITON
V:s VUOSIJULKAISU

VÄINÖ SALMINEN:

SUOMEN SUVUN KOHTALO

Nykyaikana puhutaan ja pohditaan n.s. vähemmistökansallisuuksien vaikeasta asemasta. Nuo vähemmistöt ovat usein siirtolaisina joutuneet maan valtakansallisuuden keskuuteen tai levinneet yli oman maan rajojen naapurimaahan. Jos tuollainen vähemmistö vieraalla alueella menettää kielensä ja kansallisuutensa, jää se toki jäljelle omassa maassaan. Niin on laita esim. monien saksalaisten vähemmistöjen vierailla mailla.

Mutta toisin on suomensukuisten kansojen Venäjällä. Ne ovat olleet maan alkuperäiset asukkaat, maan oikeat omistajat, jotka ovat sen viljelykselle raivanneet. Kun mordvalaiset tai permalaiset hävitetään Venäjältä, ei heitä jää jäljelle mihinkään koko maapallolla.

Näytti aluksi siltä kuin Neuvosto-Venäjä olisi suonut Volgan-suomalaisille kansoille jonkinlaisen itsenäisyyden, mahdollisuuden säilyttää oman kielensä ja kehittää oman luonteensa mukaisen sivistyselämän. Takavuosina ne olivat jo hyvällä alulla.

Mutta viime vuosina on heidänkin kansallista olemassaoloansa alettu sortaa. Systeemiin kuuluu, ettei enää mitään muuta kuin venäläistä saa olla Neuvosto-Venäjän rajojen sisäpuolella. Bolshevikit saarnaavat, että kaikki, mikä ei heidän valtionsa rajojen sisällä ole venäläistä, on porvarillista natsionalismia. Sanovatpa useat suoraan, että venäjänkieli on ainoa tulevan bolshevistisen maailman kieli.

Tuossa valossa ymmärrämme myöskin paremmin Suomen rajoilla tapahtuneet ilmiöt. Rajantakaisessa Karjalassa olivat Gylling, Sirola ym. johtajat ja suomalaiset punaiset uskollisia bolshevikeja. Mutta he tahtoivat ummikkokarjalaisille ja suomalaisille säilyttää suomen kielen. Uutta oppia ja mailmankatso-

Kansikuva on julkaistu Gallen-Kallelan perikunnan luvalla.

musta opetettiin suomeksi. Ja sitä opetettiin yhtä oikeauskoisesti kuin venäläiset oppi-isät. Mutta se ei kelvannut vallassa olijoille. Suomalaisten johtajien täytyi väistyä Karjalasta vain sen vuoksi, että he olivat suomalaisia. Siinä eivät auttaneet mitkään vakuutukset ja kirjoittelut siihen suuntaan, että venäjä oli pyhä Leninin kieli, tuleva maailmankieli.

Näin ollen ymmärrämme paremmin myöskin Inkerissä viime vuosina tapahtuneen kansallisuussorron. Tosin karkoituksia on tapahtunut muuallakin Venäjällä kuin vierasheimolaisten keskuudessa, mutta ne ovat yksinäisiä ilmiöitä. Pääasiallisesti tapahtuvat pakolliset väestösiirrot siten, että vierasheimoiset siirretään hajalleen kaukaisiin maanääriin ja heidän tilalleen tuodaan venäläisiä. Näin on tapahtunut Ukrainassa, Karjalassa, Inkerissä ym

Kansallisuussorto Venäjällä on siis saanut aivan toiset muodot kuin muualla maailmassa. Muualla valitetaan sitä, etteivät vähemmistöt saa omakielisiä kouluja, virkamiehiä, sivistysmäärärahoja jne. Mutta onhan heillä muuten samanlaiset elämänehdot ja lain turva kuin maan hallitsevalla kansallisuudella. Aivan toisin on Venäjällä. Siellä vähemmistöt suorastaan tuhotaan. Heidät siirretään kuin karja vieraille alueille, sellaisille, joissa elämänehdot ovat niin ankarat, että suurin osa sangen pian menehtyy.

Ja Venäjällä ei ole kysymys muutamista sadoista tai tuhansista yksilöistä. Kysymyksessä ovat miljoonat ei venäläiset ja kuten mainitsimme, maan alkuperäiset asukkaat, sen oikeat omistajat.

On vedottu Länsi-Euroopan ja Amerikan mielipiteeseen ja asetettu toiveita kansainliittoon, jonka tasa-arvoiseksi jäseneksi Venäjä otettiin. Tuntuu veriseltä ivalta, kun Neuvosto-Venäjä kansainliitossa suurieleisesti esittää ryhdyttäväksi toimenpiteisiin Saksan juutalaisten aseman parantamiseksi ja Italian Abessinian retken vuoksi. Se esiintyy maailman silmissä kansainliiton välityksellä sorrettujen puoltajana samanaikaisesti kuin se tuhoaa kotimaassaan satojatuhansia ihmisiä. Tuohon ilmiöön on niin totuttu, että maailman sanomalehdistö kiinnittää paljon enemmän huomiota yhden kansainvälisen rikollisen juutalaisen lievään pahoinpitelyyn kuin tuhanteen syyttömän teloitukseen Venäjällä.

Neuvosto-Venäjän kansallisuussorto ei koske useimpiin muihin niin perinpohjin tuhoavasti kuin suomensukuisiin kansoihin. Ukrainalaiset ovat slaaveja ja samoinkuin tatarit ehkä liiaksi monilukuiset isovenäläisten tuhottaviksi. Suomensukuiset kansat sen sijaan ovat kaikki pieniä, kukin muutamia satojatuhansia henkilöitä käsittäviä heimoja. Ne voidaan muutaman vuosikymmenen kuluessa täysin pyyhkiä elävien kirjoista. Niin on tapahtumaisillaan Viena-Aunuksen karjalaisten ja myös Inkerin suomalaisten alueilla. Ellei käännettä lähivuosina tapahdu, ovat ne, samoinkuin useimmat ikivanhat Venäjän suomalais-ugrilaiset kansat, vain historiallinen muisto.

JUUSO MUSTONEN

INKERIN KIRKON KÄRSIMYSTEN TIE

Inkerin luterilainen kirkko, joka perustettiin 1600-luvulla ja joka siitä lähtien on huomattavalla tavalla vaikuttanut Inkerin kansan uskonnollisiin ja valistusrientoihin, on viime vuosina joutunut erikoisen suuriin vaikeuksiin, jopa suorastaan vainon alaiseksi. Neuvostoviranomaisten sortotoimenpiteet Inkerissä ovatkin viime aikoina kohdistuneet huomattavalta osaltaan luterilaiseen kirkkoon ja sen kannattajiin.

Kohta valtaan päästyään aloittivat bolshevikit taistelun uskontoa ja kirkkoa vastaan. Ensimmäisenä tehtävänä tässä taistelussa on ollut kirkon erottaminen valtiosta ja koulun kirkosta. Tämän päätöksen alaiseksi, jonka yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea vahvisti tammikuun 23 p:nä 1918, alistettiin kaikki Neuvosto-Venäjän kirkkokunnat, uskonnolliset yhtymät, suunnat ja muut hengelliset yhdistykset.

Kirkon erottaminen valtiosta johti käytännössä siihen, että se tuli entistä kiinteämmin sidotuksi valtioon, sen orjuuteen ja asteettaisen hävityksen alaiseksi. Kommunistinen valtio julisti omakseen kirkkorakennukset, pappilat, koulut, pappien ja lukkarien virkataloihin kuuluvat maat, kirkkorahastot, pappien ja lukkarien leskien orpokassat, vaivaiskassat, kirjastot, ehtoollisvälineet, kastemaljat, kynttiläjalat y.m., sanalla sanoen kaiken seurakuntien omaisuuden. Sen lisäksi määräsi valtio, että kaikki kirkolliset toimitukset, kuten kastamiset, vihkimiset, hautaamiset y.m. on suoritettava vain paikallisten neuvostojen antamien kirjallisten todistusten perusteella.

Kun kouluista poistettiin uskonnonopetus, oli tämä kipeä isku Inkerin uskonnollismielisille vanhemmille, jotka toivoivat, että uusi hallitus, joka oli saarnannut vapauden evankeliumia ja kutsunut ympäri maailman uskontonsa tähden sorrettuja

Inkerin rippikoulutyttöjä 1870-luvulta.

siipiensä suojiin, ei riistäisi heiltä tätä kallista lahjaa. Inkerissä herätti tämä päätös suurta tyytymättömyyttä, ja saattaakseen mielipiteensä hallituksen tietoon lähettivät eräät Pohjois-Inkerin koulupiirit edustajansa valistuskomissaari *Lunatsarskin* puheille. Lähetystöä ei kuitenkaan otettu vastaan. Sen sijaan Valkeasaaren seurakuntalaisten lähetystö pääsi apulaiskansankomissaari *Grünbergin* luo, ja lupasi tämä herra tehdä voitavansa, että uskonnonopetus Inkerin kansakouluissa tultaisiin sallimaan. Lupaus oli vain silmänlumetta, ja dekreetti jäi edelleen voimaan.

Kun kaikista ponnistuksista huolimatta uskontoa ei saatu enää opettaa kansakouluissa, päätettiin järjestää uskonnonopetus lapsille vanhempien omilla varoilla. Uuden lain mukaan vanhemmilla olikin siihen jonkinlainen oikeus. Laissa nimittäin sallittiin, että uskontoa voidaan opettaa samaan

Inkerin suomalaisia rukoushuoneen edustalla.

aikaan korkeintaan kolmelle joko saman perheen tai eri perheiden lapselle. Kuitenkaan 18 vuotta täyttäneille henkilöille ei saa opettaa uskontoa muuten kuin hallituksen luvalla perustetuilla kursseilla. Tällaiset pappien valmistamista varten saatiinkin järjestetyksi n.s. "raamatulliset kurssit" eli saksankielinen pappisseminaari, mutta senkin toiminta vuoden 1935 alussa oli lopetettava.

Vuonna 1929 kiellettiin uskonnonopettajilta oikeus opettaa uskontoa kolmellekaan lapselle, ja sen jälkeen uskonnonopetus jäi yksinomaan lasten vanhempain huoleksi. Mutta tätäkin vähäistä oikeutta yrittävät koulujen opettajat, nuorisoliittolaiset ynnä muut kommunistiset toimihenkilöt monin keinoin estää.

Kesäkuussa 1924 kokoontuivat ensimmäisen kerran Neuvostoliiton ev.-luterilaisten seurakuntien edustajat Moskovaan n.s. "kenraalisynoodiin" Tähän kirkolliskokoukseen oli saapunut saksalaisia, suomalaisia, virolaisia, lättiläisiä ja ruotsalaisia ympäri Neuvostoliiton aina Vladivostokista asti. Inkerin luterilaista kirkkoa oli edustamassa 4 henkilöä. Synoodi laati uuden kirkkolain ja kirkkojärjestyksen sekä asetti yhteisen ev.luterilaisen konsistoriumin. Konsistoriumin pyynnöstä myönsi neuvostohallitus luterilaisille seurakunnille oikeuden konfirmeerata myöskin 15 vuotta täyttäneitä nuorukaisia ja neitosia. Sitä varten sallittiin toimeenpanna kirkoissa korkeintaan 2 viikkoa kestäviä n.s. konfirmationin valmistuskursseja. Toinen synoodi kokoontui Moskovassa vuonna 1928, jolloin Inkerin luterilaisia oli edustamassa vain yksi seurakunnanhoitaja. Sen jälkeen synoodia ei voitu enää pitää, vaikka kirkkolain mukaan sen pitäisi kokoontua joka kolmas vuosi.

Papeista ja seurakunnanhoitajista on ollut aina suuri puute, sillä vallankumouksen jälkeen melkein kaikki Inkerin papit olivat pakoitetut karkaamaan

Pietarin suomalainen kirkko.

Suomeen. Entisiin toimiinsa heistä jäi vain 4, joista 3 sortui vuoteen 1925 mennessä, joten Inkerissä on nykyään vain 1 suomalainen yliopistosivistyksen saanut pappi.

Onneksi Inkerissä jo tsaarivallan aikana toimi useita maallikkosaarnaajia, joista useimmat n.k. seurakunnanhoitajina ryhtyivät suorittamaan myöskin papillisia tehtäviä. Papiston toimesta järjestettiin seurakunnanhoitajille erikoisia kursseja, joiden suorittaneille Inkerinmaan suomalainen konsistoriumi antoi valtakirjan papillisiin tehtäviin. Tämän lisäksi avattiin Pietarissa vuonna 1927 saksankielinen pappisseminaari, jossa opiskeli myöskin kaksi Inkerin suomalaista miestä suorittaen seminaarin täydellisen kurssin ja saaden siten täydet oikeudet papin virkaan. Yksityisesti opiskellen suoritti mainitun seminaarin kurssin vielä kaksi suomalaista seurakunnanhoitajaa, joten Inkeriin sen jälkeen saatiin 4 uutta vihittyä pappia.

Inkerissä toimi ennen vallankumousta myöskin Luterilainen Evankeliumiyhdistys, jonka säännöt uusittiin vuonna 1923, jolloin se sai neuvostoviranomaisilta laillisen toimintaoikeuden. Yhdistyksellä oli silloin eri tahoilla maata 4 rekisteröityä rukoushuonetta, toistakymmentä laillistettua saarnaajaa, mutta vuoteen 1932 mennessä neuvostoviranomaisten sortotoimenpiteiden johdosta tulivat kaikki rukoushuoneet suljetuiksi ja yhdistys lakkautetuksi.

Näin ollen Inkerin luterilaisella kirkolla vuonna 1930 oli 5 vihittyä pappia ja 15 laillistettua seurakunnanhoitajaa, joten jumalanpalveluksia voitiin järjestää kaikissa 32 luterilaisessa kirkossa. Useissa seurakunnissa toimi kirkkokuoroja, kesäisin toimeenpantiin yleisinkeriläisiä kirkkojuhlia, joihin nuorisokin otti innolla osaa. Konfirmationin valmistus yleensä suoritettiin säännöllisesti jokaisessa seurakunnassa, suuremmissa kaksikin kertaa vuodessa.

Samaan aikaan alettiin kiinnittää Inkerin kirkon toimintaan valtiovallan puolelta entistä enemmän huomiota. Lokakuun 1 päivänä antoi neuvostohallitus uuden asetuksen, jolla suuresti rajoitettiin kirkon toimintaa. Mainitun asetuksen mukaan uskonnollisilla yhtymillä *on oikeus:* harjoittaa uskonmenojaan, järjestää uskovaisten hartauskokouksia, hallita kirkon omaisuutta, solmita kirkon omaisuutta koskevia taloudellisia sopimuksia ja nimittää seurakunnan palvelijat. Mutta uskonnolliset yhdyskunnat *eivät saa:* muodostaa apukassoja, turvakoteja, vaivaistaloja, hautausapurenkaita jne., perustaa osuuskuntia, antaa aineellista apua yhdyskunnan jäsenille, järjestää erityisiä lasten, nuorison ja naisten hartaus- ynnä muita kokouksia, perustaa yleisiä raamatullisia, kirjallisia, käsityö- ynnä muita kokouksia, ryhmiä, piirejä, osastoja j.n.e., järjestää retkeilyjä ja lastenkenttiä, antaa vaivaishoitoapua jäsenilleen, avata kirjastoja ja lukusaleja. Uskonnolliset yhdyskunnat eivät nauti juridisen henkilön oikeuksia. Niiden jäseniksi pääsevät vain 18 vuotta täyttäneet henkilöt. Uskonnollisen yhdyskunnat virkailijat ja toimihenkilöt eivät nauti Neuvostoliiton kansalaisoikeuksia. Kaikenlaisten pakollisten maksujen kantamisesta uskonnollisten yhdyskuntain hyväksi vedetään syylliset edesvastuuseen rikoslain 124 §:n perusteella. (Pakkotyötä kuuteen kuukauteen asti tai 300 ruplaan nouseva sakko.)

Mainitussa asetuksessa on vielä paljon muitakin

rajoituksia, mutta jo näistäkin käy ilmi, että kirkon oikeudet Neuvostoliitossa ovat sangen pienet, ja niitäkin voivat paikalliset viranomaiset mielinmäärin rikkoa. Kirkon palvelijat ovat lain ulkopuolella ja heitä rangaistaan ankarammin kuin muita kansalaisia pienimmistäkin laiminlyömisistä. Heille asetetaan suunnattomia veroja, jotka varojen puuttuessa on korvattava ankaralla pakkotyöllä. Heidän on suoritettava metsänhakkuunormit ja maksettava lihaveroa siinäkin tapauksessa, vaikka he eivät harjoita karjataloutta, johon heillä ei ole minkäänlaista edellytystäkään.

Kun vuonna 1931 ryhdyttiin kiirehtimään maatalouden kollektivisoimista Leningradin alueella, joka siihen mennessä tässä kohden oli takapajulla, osoittivat Inkerin talonpojat suurta vastenmielisyyttä sitä kohtaan. Talonpojat, jotka suurella vaivalla olivat peranneet pienet maatilkkunsa, eivät vapaaehtoisesti ja maksutta tahtoneet luovuttaa pientä omaisuuttaan yhteistalouksiin. Viranomaiset katsoivat parhaaksi selittää, että kaikkeen tähän vastoinkäymiseen on Inkerin kirkko syynä. Tämän jälkeen alkoivat joukkokarkoitukset, jolloin useat seurakunnanhoitajatkin saivat jättää rakkaan työnsä ja lähteä härkävaunuissa taivaltamaan kohti tuntematonta tulevaisuutta.

Jo vuonna 1930 vangittiin Lempaalan seurakunnanhoitaja *Aatami Kuortti* ja lähetettiin 10 vuodeksi pakkotöihin Karjalan metsiin. Vuonna 1931 vangittiin Inkerinmaan suomalaisen konsistoriumin sihteeri opettaja *P. Huima*, joka kuoli sairaalassa saman vuoden elokuussa. Kupanitsan seurakunnanhoitaja, konsistoriumin jäsen *S. Pennonen*, yli 60 vuotias vanhus, lähetettiin vuonna 1931 määräämättömäksi ajaksi Omskiin. Samana vuonna pääsiäisenä karkoitettiin seurakunnanhoitajat *H. Töyli* Lempaalasta, *Juhana Musakka* Miikkulaisista, *Erkki Hutter* Markkovalta sekä *A. Soittu* Kolppanan-Moloskovitsasta Kuollan niemimaalle. Samaan aikaan karkoitettiin useita ev.luterilaisen kirkon maallikkosaarnaajia, joista mainittakoon: *J. S. Kajava, M. Karkkonen, J. Kiuru* (kuoli Siperiassa), *A. Kurikka, J. Matikainen, J. Multiainen* (kuoli Siperiassa), *P. Virkki, J. Parkkinen, A. Vitikainen, Sipro Joronen* ja konsistoriumin jäsen *Antti Jääskeläinen.* Useimmat

Venjoen entinen puukirkko 1803.

heistä vietiin Siperiaan ja heidän perheensä karkoitettiin osaksi Hiipinään, osaksi Siperiaan. Vuonna 1932 karkoitettiin seurakunnanhoitaja pastori *P Haimi* Tyröstä sekä vuonna 1933 Valkeasaaren seurakunnanhoitaja *J Vaasseli,* kaikki 10 vuodeksi Siperiaan. Useita lukkareita myös karkoitettiin. Liissilän lukkari *A. Lorvi* vietiin Omskiin ja Vuoleen lukkari *J Vesa* Siepariaan. Molemmat ovat nyttemmin jo sortuneet. On ollut kaksi neitosta Lempaalasta (olivat avustaneet jumalanpalveluksissa, kun pappeja ei enää päästetä mainittuihin seurakuntiin), *Bertta*-niminen saarnaajanainen Koprinasta, vapaakirkollisten saarnaaja *Liisa Huittar* Järvisaarelta sekä useita toisia vapaakirkollisten saarnaajia. Samaan aikaan karkoitettiin myös Kelton lukkari *Matti Ruotsi* ja Tyrön lukkari *Toivo Tiisnekka* (kuoli Kasakstanissa syyskuun 26 p:nä 1935), seurakuntain esimiehet

Inkerin karkoitettuja Siperiassa.

tapauksia, että kirkoissa jumalanpalveluksen aikana on tultu toimittamaan vangitsemisia, kuten tapahtui Venjoella kesäkuussa 1931.

Huhtikuussa 1935 aloitettiin jälleen joukkokarkoitukset, jolloin lähetettiin Kasakstaniin ja Uralille useita tuhansia suomalaisia perheitä. Tällöin karkoitettiin myös useita Inkerin kirkon toimihenkilöitä, joista mainittakoon ent. seurakunnanhoitajat *Mikko Korpelainen, Juhana Musakka* (ollut sitä ennen 3 vuotta Siperiassa, josta palasi jokin aika sitten kotiin, ja nyt vietiin uudelleen perheineen Kasakstaniin), seurakunnanhoitaja *Pekka Bister* Spannkovalta, *Antti Karhu* Koprinasta, saarnaajat *Josef Ijavainen* Skuoritsa-Moloskovitsasta, *Matti Karkkonen* Rääpyvältä (ollut aikaisemmin Siperiassa, mutta nyt vietiin uudelleen perheineen), kaksi neitosta Miikkulaisista ja *Väätänen* Lempaalasta, *Vesikko* Rääpyvältä ynnä monet muut.

Kirkon toimintaa vaikeutetaan monella muullakin tavalla. Kuten jo mainittiin kuuluvat kaikki kirkkorakennukset valtiolle, joka luovuttaa niitä seurakuntain käytettäväksi. Kirkkojen käyttöoikeuden hankkiminen usein tuottaa suuria vaikeuksia. Luovutussopimukset solmitaan "määräämättömäksi" ajaksi, mutta siitä huolimatta ne on usein uusittava. Paikalliselle neuvostolle on jätettävä kirjallinen anomus ja täytettävä jos minkälaisia kaavakkeita sekä todistus siitä, että kirkkorakennus on asianomaisessa kunnossa. Vaikka kirkkorakennukset luovutetaan "maksuttomasti" seurakuntien käytettäväksi, koituu niistä huomattavia kustannuksia. Kirkosta ja sen tonttimaasta on maksettava valtiolle kohtuuttoman

Kolppanan kirkko häväistynä.

suurta veroa ja palovakuutusmaksua, joka kohoaa vuosittain tuhansiin rupliin. "Luokattomassa" yhteiskunnassa ovat kaikki veronmaksajat jaetut useampaan luokkaan, ja kirkko ja sen toimihenkilöt kuuluvat aina ehdottomasti korkeampaan veroluokkaan. Jos varkaat anastavat kirkon omaisuutta, tulipalo sitä tuhoaa tai viholliset sitä ilkeydessään turmelevat, on se seurakuntalaisten korvattava ja vielä maksettava sakkoa, kun ei pidetty huolta valtion omaisuudesta. On ollut tapauksia, että seurakunnan isännistö, n.s. "dvadsatka" on haastettu oikeuteen siitä, että varkaat ovat päässeet hävittämään kirkon omaisuutta. Valtio kuitenkaan ei suo kirkolle minkäänlaista oikeuden turvaa. Varkaita ja kirkon omaisuuden tuhoojia ei yleensä ole saatettu minkäänlaiseen edesvastuuseen. Melkein kaikista Inkerin kirkoista on ryöstetty kirkonkellot, ja missä ne ovat vielä jäljellä, on kielletty niitä soittamasta. Tämän lisäksi vaativat viranomaiset, usein tarpeettomastikin, valtavan suuria kirkkojen korjauksia, jotta ne koituisivat seurakunnille ylivoimaisiksi ja siten kirkot saataisiin sulkea.

Tämän vuoksi on Inkerissä suljettu jo eräitä kirkkoja. Niinpä Suomen rajan läheisyydessä oleva *Vuoleen* kirkko suljettiin marraskuun 7 p:nä 1931 n.s. lokakuun vallankumousjuhlien aikana ja järjestettiin kommunistiseksi klubihuoneeksi, jossa toimeenpannaan nuorisoliittolaisten tanssiiltamia. Samana vuonna suljettiin myös *Kaprion* kirkko ja muutettiin puusepän työverstaaksi. Valkeasaaren kappeliseurakunnan *Siestarjoen* kirkko suljettiin v. 1932 ja muutettiin paikallisen asetehtaan työläisten asunnoksi. *Soikkolan* luterilaisen seurakunnan Järvenpään kirkko on ollut jo useamman vuoden aikana käyttämättä, kun papille ei anneta lupaa sinne matkustamiseen. Viime vuonna suljettiin *Liissilän* seurakunnan kirkko, kun sen rekisteröimistä koskeva asia jostain syystä oli myöhästynyt. *Kolppanan* kirkolle tehtiin häpäisy v. 1929, jolloin traktorin voimalla kaadettiin maahan sen komea kukkotorni. Muutamia vuosia sitten ilman muuta on yritetty sulkea myös *Pietarin* ja *Tuutarin* seurakuntain kirkot, mutta yritys sillä kertaa epäonnistui. Samoin aiottiin sulkea myös *Toksovan, Hietamäen* ja *Kelton* kirkot vaatimalla niin suuria ja vaikeasti suoritettavia korjauksia, että ne seurakunnille olisivat olleet ylivoimaisia tehtäviä. Seurakuntalaisten pontevasta vastustuksesta tämä aloite sillä kertaa raukesi.

Vuolen kirkko. Nykyään klubihuoneena.

Siihen vaikuttivat osaksi ylemmistä virastoista annetut helpotukset, osaksi suurin uhrauksin suoritetut korjaukset.

Kesäkuun 5 p:nä 1935 astui voimaan Leningradin alueella uusi asetus, jolla raja-aluetta suuresti laajennettiin. Kuusitoista Inkerin suomalaista seurakuntaa joutui tälle kielletylle alueelle, jonne päästetään vain valtiollisen poliisin erikoisella luvalla. Pappeja ja seurakuntain hoitajia ei ollenkaan lasketa sinne, mikäli he eivät ennestään ole siellä asuneet. Tämän vuoksi joutui papittomaksi jälleen useita luterilaisia seurakuntia, joiden kirkot ennenpitkää tullaan sulkemaan. Viime kesänä suljettiin jo *Valkeasaaren, Lempaalan* ja *Miikkulaisten* seurakuntain kirkot. Seurakuntain hoitajia on kielletty matkustamasta *Tyröön, Serepettan, Kupanitsaan, Kattilaan, Moloskovitsaan, Novasolkkaan, Soikkolaan* ja *Kosemkinaan,* joten nämäkin kirkot todennäköisesti tullaan sulkemaan. Väliaikaisesti jäivät papittomaksi *Markkovan* ja *Järvisaaren* seurakunnat, joiden hoitaja *Pietari Virkki,* joka oli ollut kolme vuotta pakkotöissä Kirovskissa (Hibinogorskissa) ja palasi 1934 vuoden alussa kotiseudulleen, sai syyskuun 17 päivänä 1935 pakollisen määräyksen poistua kolmen päivän kuluessa vähintään 100 kilometrin päähän Pietarista. *Kosemkinan* seurakunnanhoitaja *Antti Suomalainen* vangittiin elokuun 2 päivänä 1935 ja on edelleen vankilassa, joten mainitun seurakunnan kirkossa ja 6 rukoushuoneessa ei voida enää järjestää jumalanpalveluksia.

Tähän mennessä on Inkerissä suljettu lopullisesti jo 8 kirkkoa, nimittäin *Valkeasaaressa, Lempaalassa, Miikkulaisissa, Vuoleella, Siestarjoella, Kapriossa, Liissilässä* ja *Soikkolassa. Tyröön, Serepettaan, Kupanitsaan, Kattilaan, Novasolkkaan, Soikkolaan* ja *Kosemkinaan* ei päästetä enää pappeja. Tällä hetkellä voidaan järjestää toistaiseksi jumalanpalveluksia vain *Pietarissa, Toksovassa, Haapakankaalla, Keltossa, Rääpyvällä, Markkovassa, Järvisaaressa, Venjoella, Skuoritsassa, Ropsussa, Inkereellä, Tuutarissa, Hietamäellä, Kolppanassa, Hatsinassa, Koprinassa* ja *Spankkovalla.*

Karkoitukseen on lähetetty jo 12 seurakunnanhoitajaa, 1 vihitty pappi, 15 ev.yhdistyksen saarnaajaa sekä useita lukkareita ja kirkon toimihenkilöitä.

Tällä hetkellä on Inkerissä enää 4 vihittyä pappia, joista 1 on yliopistosivistyksen saanut ja 3 suorittanut Pietarin pappisseminaarin kurssin. Näiden lisäksi toimii siellä vielä 3 seurakunnan hoitajaa.

Kirkkojuhlien ja pyhäpäivien viettoa myös suuresti vaikeutetaan. Suurempina juhlapäivinä on tavallista, että paikallinen neuvosto määrää jumalanpalveluksen ajaksi väestölle talkoita ynnä muita iskutehtäviä, ettei kansa voisi kokoontua kirkkoon, ja varsinkin kesäaikana on sunnuntaisinkin oltava levähtämättä töissä. Ken jää pois töistä, hänelle määrätään sakkoja, ylimääräisiä pakkotöitä tai pahimmassa tapauksessa vangitaan ja perhe karkoitetaan. Kristillisen tavan mukainen joulunvietto on ankarasti kielletty. Vuodesta 1929 lähtien joulukuusen hankkimisesta seurasi myös rangaistus, eikä joulukuusen kynttilöitä saatu ostaa. Viime vuoden joulun jälkeen tosin otettiin

Inkerin suomalaisia pakkotöissä.

Neuvostoliitossa käytäntöön "neuvostokuusi" ja "neuvostokuusijuhla" jossa pilkataan kristillistä joulua. "Neuvostokuusen" tarkoituksena onkin vieroittaa lapset kristillisestä joulujuhlasta ja pakoittaa heidät uskonnonvastaiseen taisteluun.

Mutta suurimman vaaran Inkerin kirkolliselle toiminnalle saattaa kommunistinen lasten- ja nuorisonkasvatus. Tietäen, että nuorisossa on kansan tulevaisuus, kommunistinen valtio käy mitä suurinta taistelua lasten sielunelämän valloittamisesta. Tämä taistelu on vuosi vuodelta yhä kiihtynyt, ja lapsia yritetään riistää kotien vaikutuspiiristä. Etenkin maatalouden kollektivisoiminen on ollut omiaan vieroittamaan lapsia vanhemmistaan. Jo bolshevikivallan alkuaikoina perustettiin kaupunkeihin ja suurempiin asutuskeskuksiin lastentarhoja ja -seimejä, joihin kerättiin suuret joukot lapsia. Lastentarhoja järjestetään nyttemmin myös maaseudulle. Kun perheen kaikki työkykyiset jäsenet, usein jo 12 ikävuodesta alkaen komennetaan kollektiivin töihin, pakotetaan vanhemmat siksi ajaksi jättämään lapsensa lastentarhoihin, joiden johtajiksi otetaan vain taatusti kommunistisia kasvattajia. Seimissä jo pienestä pitäen kasvatetaan lapsia uskonnonvastaisessa hengessä.

Kouluopetus oli alussa uskonnotonta, mutta myöhemmin muutettiin se uskonnonvastaiseksi. Monet oppikirjatkin, mikäli niitä suomeksi on ilmestynyt, on toimitettu uskonnonvastaisessa hengessä. Vuonna 1931 julkaistiin vanhempia luokkia varten erikoinen "Uskonnonvastainen oppikirja

Maitoa myydään Pietarissa.

Inkeriläinen mummo myymässä vihanneksia Pietarissa.

joka käsittää 463 sivua ja jossa on runsaasti uskonnollisia menoja häpäiseviä kuvia. Uskonnonvastainen opetus rinnastetaan kaikkiin oppiaineisiin. Yksinpä äidinkielen ja matematiikan tunneillakin voidaan ottaa esimerkkejä uskonnon "turmiollisesta vaikutuksesta"

Kun uskonnonvastaista opetusta oli muutaman vuoden aikana harjoitettu, päätettiin toimeenpanna "tieteellinen tutkimus" mainitun opetuksen tuloksista. Valtion "tieteellinen pedagoginen instituutti" oli vuonna 1931 laatinut sitä varten erikoisen ohjelman. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää: 1) lasten suhde uskontoon ja uskonnollisiin kysymyksiin, 2) lasten aktiivisuus ja passiivisuus uskonnollisiin kysymyksiin, 3) missä määrin lapset käsittävät uskonnollisia kysymyksiä, 4) mitkä seikat vaikuttavat lasten uskonnollisuuteen ja 5) missä määrin lapset kykenevät vastustamaan uskonnollisuutta.

Tutkimus toimitettiin maaseudulla. Tutkittiin noin 500 lasta eri tahoilla Inkeriä 42 suomalaisessa kansakoulussa. Tutkimukset suoritettiin etupäässä III ja IV luokan oppilaiden keskuudessa. Lasten ikä vaihteli 9—14 ikävuoteen. Poikia oli 45 % ja tyttöjä 55 %. Tutkittavien joukossa oli köyhien talonpoikien lapsia 28,5 % keskivarakkaiden 65,5 % ja varakkaiden 6 %

Lapsille jaettiin pieniä kertomuksia, joissa ilmeni erilaisia käsityksiä uskonnosta, sekä kehoitettiin vastaamaan, minkä kannan he omaksuvat ja miksi. Kertomuksia oli neljä, joista esitämme yhden.

"Jouluaatto.

Anni, Hilkka ja Liisa ovat sisaruksia. Kaikki he myös ovat jumalattomia. Joulun tullen käyttäytyvät he siitä huolimatta eri tavalla.

Äiti sanoo: Tytöt, valmistautukaa lähtemään joulukirkkoon ja illalla joulukuuselle.

Anni vastaa: Joulukirkkoon en tule, enkä liioin joulukuuselle, enkä rupea leikkimään jouluIeikkejä. Menen klubille uskonnonvastaista esitystä katsomaan ja tule sinäkin, äiti, sinne.

Hilkka sanoo: En minäkään lähde kirkkoon, mutta joulukuuselle tulen, koska minusta joulukuusen palaessa tuntuu hauskalta.

Liisa sanoo: Minua ei miellytä kumpikaan. En minäkään usko jumalaan, mutta en tahdo pahoittaa mieltäsi. En puolestani ota osaa joulunviettoon, enkä lähde kirkkoon, enkä klubille.

1) *Miten sinä olisit menetellyt?*

2) *Miksi tekisit juuri sillä tavalla, etkä toisin?*"

Lasten antamat kirjalliset vastaukset jaettiin useaan ryhmään, jotka tutkijalautakunnan mielestä edustivat uskontoon nähden erilaisia katsantokantoja.

Tämän "tieteellisen" tutkimuksen perusteella laadittiin tilasto, jossa suomalaiset lapset jaettiin viiteen ryhmään. Ensimmäisen kertomuksen mukaan täysin uskonnollisia oli 11,5 sovittelevia 15,6 % välinpitämättömiä 14,2 % passiivisesti uskonnonvastaisia 35,2 % ja täysin uskonnonvastaisia 23,5 %

Vihanneksia myydään Pietarissa.

Jos nämä Neuvostoliiton tieteellisen pedagogisen instituutin vähemmistökansallisuuksien jaoston "tutkimukset" pitävät paikkansa, niin noin neljäs osa Inkerin suomalaisista lapsista on täysin jumalattomia, todellisia lokakuulaisia, jotka ovat astuneet taistelevien jumalattomien riveihin. Täysin uskonnollisia on vain noin kymmenes osa ja loput ovat uskontoon nähden enemmän ta vähemmän välinpitämättömällä kannalla. Tilanne ei kuitenkaan ole vielä näin synkkä. On otettava huomioon, minkälaisissa olosuhteissa olivat lapset pakoitetut antamaan vastauksensa, sillä monet heistä eivät uskaltaneet lausua asiasta omaa mielipidettään peläten joutuvansa vainon alaisiksi. Mutta joka tapauksessa kommunistinen kylvö on jo saattanut aikaan paljon tuhoa lasten ja nuorison keskuudessa. Vanhemman väestön keskuudessa täysin jumalattomien lukumäärä on verraten pieni. Varmuudella voimme arvioida, että Inkerissä täysin jumalattomia on tällä hetkellä vain noin 5 %, ja niistäkin suurin osa kuuluu opiskelevaan nuorisoon, jonka keskuudessa voimaperäisemmin on harjoitettu uskonnonvastaista propagandaa.

Inkerin ja Karjalan lapsia varten toimitetaan "Kipinä"-nimistä lastenlehteä, jossa räikeällä tavalla rienataan uskontoa ja esitetään lapsille erilaisia "iskutehtäviä" jumalattomuuden osoittamiseksi. Vanhempaa väestöä varten toimitetaan useita sanoma- ja aikakauslehtiä, joissa niinikään harjoitetaan uskonnonvastaista propagandaa. Etenkin karkoitusten edellä ja niiden aikana kirjoitellaan ahkerasti kirkon "turmiollisesta vaikutuksesta" Ilmeisesti tahdotaan siten saada jonkinlaista tukea mielivallalle ja kiinnittää lukijain huomio toisaalle. Tässä mielessä neuvostokansalaisille muutenkin ahkerasti kuvaillaan kapitalististen maitten kurjia oloja, joita neuvostomaassa huomaa kaikkialla ulkomainen matkailija, joka saa liikkua siellä vapasti ilman erikoista opastusta.

Neuvostokoulun ylemmille luokille, ammattikouluihin ja korkeakouluihin otetaan vain kommunistisen nuorisoliiton jäseniä paikallisen neuvoston antaman suosituksen perusteella. Tämän liiton ulkopuolella oleville henkilöille opiskelu tuottaa suuria

vaikeuksia. Erikoisesti vainotaan niitä oppilaita, jotka aikaisemmin olivat käyneet rippikoulun, kuten jo mainittiin. Heitä pilkataan julkisesti luokan edessä sekä laaditaan häväistyskirjoituksia sanomalehtiin ja punanurkkien seinälehtiin. On ollut useita tapauksia, että konfirmeeratut oppilaat on armotta erotettu koulusta. Lasten vanhempia kutsutaan opettajien luo ja vaaditaan heitä kieltämään lastensa pääsy konfirmationin valmistuskursseille.

Erikoisen suurta tuhoa Inkerin kirkolliselle toiminnalle ovat tuottaneet suuret joukkokarkoitukset, joita vuodesta 1929 lähtien on toimeenpantu Inkerissä. Vuosina 1929—1931 karkoitettiin Inkeristä noin 4320 suomalaista perhettä, eli noin 18.000 henkeä, joiden joukossa on ollut huomattava määrä lapsia, sairaita ja vanhuksia. Huhtikuussa 1935 karkoitettiin jälleen yli 2000 perhettä, eli noin 7000 henkeä, joista 4000 vietiin Keski-Aasiaan Kasakstaniin ja 3000 Uralille. Karkoitettujen joukossa oli valtavin osa varsinaista kirkkokansaa. Näin ollen karkoitettujen suomalaisten lukumäärä nousee vähintään 25.000 henkeen. Tähän on lisättävä vielä lukuisat yksityiset henkilöt, jotka ovat sortuneet neuvostovankiloissa tai joutuneet maanpakolaisuuteen. Edelläolevan perusteella voimme päättää, että *vähintään viides osa koko Inkerin suomalaisesta väestöstä on viety pois kotikonnuiltaan.* Tämän lisäksi kuinka moni onkaan sortunut kotiseudullaan monenlaiseen puutteeseen ja kurjuuteen!

Erikoisen kurjassa asemassa ovat karkoitetut Kasakstanissa. Saamiemme tietojen mukaan 35 % heistä on jo sortunut tauteihin, nälkään ja muuhun kurjuuteen. Suurin kuolevaisuus on pienten lasten keskuudessa. Karkuteille on lähtenyt 15 % karkoitetuista, joista useimmat ovat kuitenkin joutuneet kiinni tai sortuneet pakomatkallaan. Tällä hetkellä on eloon jääneistä 25 % sairaina. *Näin ollen Kasakstaniin karkoitetuista Inkerin suomalaisista vajaan vuoden sisällä on jo suurin osa sortunut. Samoin Uralille viedyistä 3000 suomalaisesta tuskin puoltakaan on enää elossa.*

Inkerin kansa kulkee edelleen Golgatan kärsimysten tietä. Sen hätähuudot ovat levinneet jo ympäri maailman, mutta auttavaa ja pelastavaa kättä ei vielä mistään ole ojennettu hukkuvalle kansalle. Vain Luojaansa luottaen kulkee kärsivä Inkeri kohti tuntematonta tulevaisuuttaan. Synkkä ja toivoton on tällä hetkellä Inkerin kohtalo, ja sen tulevaisuuden vain Herra tietää.

"Vapaus"-lehteä käytetään käärepaperina Pietarissa.

EINARI VUORELA

Inkerin rukous.

Kohtalon Herra, Sinun ties
tutkimattomat ovat.
Inkerin nainen, Inkerin mies
tuntee iskusi kovat.
Sammutettu on Inkerin lies.

Kaikkivaltias, milloin luot
silmäs heikkojen puoleen?
Milloin inkeriläisille suot
lohtua suruun, huoleen?
Koska kuivaat kyynelvuot?

Luoja, me emme kapinoi
pyhää tahtoas vastaan.
Uskomme: Taivahinen voi
kädestä taluttaa lastaan
jälleen isäin maalle, oi!

Päättyy Babelin vankeus.
Mielet uskallus täyttää.
Tyrmät avataan. Kaitselmus
jälleen kasvonsa näyttää.
Alkaa autuas vaellus.

Turkestanista palataan
nurmille kotipihan.
Leivonen vaiheilla kylvömaan
muuttaa lemmeksi vihan
riemullisella laulullaan.

Kansa sorrettu vapautuu,
uudet katetaan majat.
Karja hyötyy ja riista muu.
Aatroja takovat pajat.
Lapsi leikkii hymysuu.

Kannel Inkerin heläjää,
virret tuvista kaikaa.
Räystäspääskynen visertää
rauhan auvoista aikaa.
Täyttyy pellolla tähkäpää.

Kaikkivaltias, ovat ties
tutkimattomat aivan.
Inkerin nainen, Inkerin mies
huokaa alhossa vaivan.
Herra, sytytä Inkerin lies!

T J Toikka:

TALOUDELLISET OLOT INKERISSÄ MAAORJUUDEN LAKKAUTTAMISEN JÄLKEEN vv. 1861—1917

Maaorjuuden lakkauttaminen Venäjällä v 1861 merkitsi myöskin Inkerin suomalaiselle talonpoikaiskansalle uuden, valoisamman ajanjakson alkua. Maaorjuuden jälkeenjättämät jäljet eivät kuitenkaan olleet kovin helposti poistettavissa. Kansan elintaso oli alhainen, sivistystaso samoin, elettiin yleisesti täydellisen luontaistalouden puitteissa. Vaikka kansan elämänvaatimukset olivat pienet, olivat toimeentulomahdollisuudet sitäkin pienemmät, joten köyhyys ja puute olivat tavallisia vieraita useassa kodissa. Kun myytäviä maataloustuotteita oli vähän, oli rahan käyttö sangen vähäistä. Mikäli käytiin oman kodin ulkopuolella ansiotyössä, saatiin siitäkin palkka pääasiassa luonnossa, maanviljelystuotteina, vaatetuksena y.m. muodossa, joten rahatuloja ei kertynyt tätäkään tietä sanottavammin. Kun ei itsenäinen yritteliäisyyskään lisätulojen hankkimiseksi voinut alussa olla kovinkaan suuri, oli kansan turvauduttava pääasiassa oman pienen maatalouden antimiin, pellon- ja karjantuotteisiin. Mutta koska maanviljelys- samoin kuin karjanhoito--olotkin olivat vielä monessa suhteessa sangen alkeellisella kannalla, eivät Inkerin suomalaisen talonpojan elinehdot maaorjuuden lakkauttamisen aikoina, yhtä vähän kuin vielä parisen vuosikymmentä senkään jälkeen, olleet suinkaan kadehdittavat.

Mutta sikäli kuin Venäjän talouselämä yleensä kehittyi, sikäli kuin luontaistalous vaihtui aste asteelta kehittyneempään rahatalouteen, sitä mukaa kuin maan kauppa-, liikenne- ja teollisuusolot paranivat ja kansan sivistystaso kohosi, helpottuivat myöskin inkeriläisen talonpojan elinehdot. "Suomalaisen sisun" ansioksi on nähtävästi merkittävä, että Inkerin suomalaisen kansan taloudellinen vaurastuminen ja sivistystason kohoaminen tapahtui huomattavasti nopeammassa tahdissa kuin sen ympärillä asuneen venäläisen väestön. Pientä peltotilkkua opittiin vähitellen viljelemään entistä voimaperäisemmin, maanviljelys- samoin kuin karjantuotteitakin alkoi riittää myytäväksi entistä enemmän, rahatulot siten vähitellen lisääntyivät, kansan toimeentulo parani ja näin oltiin vähitellen menossa valoisampaa aikaa kohden.

Maakunnan taloudellista vaurastumista edisti melkoisesti myös sen edullinen asema lukuisiin kulutus- ja liikekeskuksiin, ennen muita Pietarin miljoonakaupunkiin nähden. Yhteys Pietariin oli kaikkialta maakunnasta hyvä. Pietari pystyi kulutta maan maanviljelys- ja karjantuotteita rajattomasti, joten sijoitusvaikeuksia maataloustuotteilleen ei inkeriläisen talonpojan tarvinnut koskaan pelätä. Juuri tässä suhteessa olisikin hänellä ollut mitä valoisin tulevaisuus edessään, jos ei bolshevikivallankumous ja sitä seurannut mullistus olisi tehnyt kaikkea yksilöllistä taloudellista toimintaa mahdottomaksi.

Maanomistusolot.

Vaikka maaorjuus Venäjällä lakkautettiinkin, ei maataviljelevä väestö kuitenkaan vielä päässyt täydellisesti vapaaksi. Talonpoika sai kyllä henkilöllisen vapauden, mutta jäi taloudellisesti edelleenkin riippuvaiseksi kyläkunnastaan. Tämä puolittainen vapautus johtui maakysymyksen puolittaisesta ratkaisusta. Talonpoika sai kyllä korkeata korvausta vastaan tilkun maata, mutta täydellistä omistusoikeutta hän ei siihen saanut, sillä maa jäi kyläkunnan yhteisomaisuudeksi. Talonpoika sai siis vain käyttöoikeuden määrättyyn maa-alaan, mutta ei täydellistä omistusoikeutta siihen. Tällainen maakysymyksen ratkaisu tulikin sitten siksi maataloudellisen kehityksen jarruksi, joka esti vuosikymmeniksi — kokonaiseksi 50 vuodeksi — maatalouden terveen kehityksen.

Suurin haitta tästä yhteismaaomistuksesta oli siinä, että se esti voimaperäisen maanviljelyksen

harjoittamisen. Kun maa oli kyläkunnan yhteistä, oli kyläkunnalla oikeus aika ajoittain toimittaa uusi n.s. sarkajako, t.s. jakaa yhteismaa uudelleen kyläkunnan talojen kesken. Tällaisen uusiintuvan maanjaon pelossa eivät kunnollisemmatkaan maanviljelijät viitsineet muokata ja lannoittaa säännöllisesti maitaan asian vaatimalla tavalla, joten pellosta korjattu satokin oli luonnollisesti sen mukainen.

Lisäksi oli tällä yhteismaaomistuksella se haitta, että sekin vähäinen maatilkku, jonka yksi talo omisti, tuli n.s. sarkajaon vuoksi pirstotuksi moneen pieneen maakaistaleeseen, useinkin pitkien välimatkojen päähän toisistaan, kylän koosta ja maitten laadusta riippuen. Kun maan laatu eri puolilla kylää aina jonkun verran vaihteli, jaettiin maa siten, että kukin talo sai osuutensa mukaisen saran kustakin pellosta. Tällä tavoin tuli kunkin talon maa jaetuksi 10, 15, jopa useampaankin sarkaan. Sarkojen leveys oli usein niin pieni, että tavallinen äes vaivoin sopi kulkemaan edestakaisin omalla saralla. Sarkojen pituus oli sen sijaan monasti hyvinkin suuri — 300—500 m., saattoipa se joskus nousta jopa 1 km:kin. Voimme hyvin käsittää, miten vaikeata oli tällaisten sylen levyisten sarkojen viljeleminen, muokkaaminen, lannoittaminen ja kylväminen. Peltojen ojittamisesta ei voinut olla puhettakaan, sillä olisihan melkein neljännes saran leveydestä mennyt avo-ojaan. Samoin oli järkiperäisen vuoroviljelyksen noudattaminen tällaisen sarkajärjestelmän vallitessa melkein mahdotonta. Yhtä vaikeata oli taistelu rikkaruohojakin vastaan, koska naapurin huonosti muokattu ja rikkaruohoinen sarka levitti rikkaruohonsa myös viereisille saroille, hoidettiinpa niitä kuinka järkiperäisesti tahansa.

Maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen toimitetussa maanjaossa tehtiin talonpojille vielä se vääryys, että he saivat tyytyä kaikkein huonompiin maihin. Parhaat maat jäivät hovinherrojen, siis yksityisten suurtilallisten, udelun eli hallitsijahuoneen perheenjäsenten omistamien tilojen ja valtion haltuun. Tämä koski sekä peltomaita että niitty- ja metsämaita. Niitty- ja metsämaita saivat talonpojat sitäpaitsi vain nimeksi, jätettiinpä heidät muutamin paikoin kokonaankin ilman niitä. Mikäli metsiä talonpojille luovutettiin, annettiin ne usein pitkien matkojen takaa, joten niiden käyttö tuli talonpojille hyvin kalliiksi. Metsät ja niitytkin jätettiin sitäpaitsi osittain jakamatta, kyläkunnan yhteisiksi. Maanjako oli monasti suoritettu niin epäedullisesti,

että talonpojille erotettu yhteinen niitty- ja laidunmaa joutui hovin maitten taakse sellaiseen paikkaan, johon päästiin ainoastaan hovin maitten halki kulkevaa ainoata tietä pitkin. Tällöin sattui usein, että hovinherra vaati tämän tien käytöstä talonpojilta tieveroa, joka saattoi olla hyvinkin huomattava.

Maaorjia oli Venäjällä kolmea lajia, nim. valtion, udelun ja yksityistilallisten orjia, riippuen siitä, kenen alustalaisia he olivat. Tästä myöskin johtui, etteivät kaikki talonpojat saaneet maaorjuuden lakkauttamista seuranneessa maanjaossa yhtä paljon maata. Yhtä "miehenmaata" eli "reviisaa kohden tuli nim.

valtion	talonpojille keskim.	6,0 desjatinaa
udelun		4,8
yksityistilallisten		3,4

Miehenmaan suuruus vaihteli kuitenkin eri paikkakunnilla melkoisesti, riippuen maanlaadusta, etäisyydestä liikekeskuksiin nähden, asutuksen tiheydestä y.m. seikoista.

Näin saamaansa maata eivät talonpojat luonnollisestikaan saaneet ilmaiseksi, vaan heidän piti se lunastaa määrätystä hinnasta, maksuajan ollessa 49 vuotta. Vuotuinen kuoletus- eli lunastusmaksu oli:

valtion	maista Rpl	5:10 miehenm.	(= 6,0 desj.)
udelun		3:50	(= 4,8)
yksityisten		6:50	(= 3,4)

V 1881 muutettiin tämä vuosimaksu siten, että se laskettiin siitä alkaen desjatinalta, jolloin se tuli olemaan:

valtion ja udelun maista Rpl	—:80	desjatinalta
yksityisten	1:80	

Kuten edellisestä näkyy, piti yksityisiltä saadusta maasta maksaa huomattavasti korkeampi hinta kuin valtion ja udelun maista.

Talonpoikien saama maatilkku ei siis ollut suuruudella pilattu. Heistä tuli poikkeuksetta pienviljelijöitä. Ja sikäli kuin väestö lisääntyi ja maata ei ollut lisää saatavissa, pienenivät heidän tilansa miespolvi miespolvelta, koska yleisenä tapana oli, ainakin Inkerissä, että perheen lisääntyessä jaettiin maa talon miesperillisten kesken, sillä jokainen pojista halusi pysyä kiinni kotiturpeessaan. Tästä olikin seurauksena, että jo esim. vuosisadan vaihteessa olivat inkeriläiset talonpoikaistilat huomattavasti pienentyneet siitä ,mitä ne olivat 40 vuotta aikaisemmin.

Niinpä oli v. 1897 kerätyn maanomistusoloja valaisevan tilaston mukaan talonpojilla maata *keskimäärin taloa kohden* niissä piirikunnissa, joissa suomalaista väestöä asui, seuraavasti (desjatinoissa)

Talonpoikien maanomistus eri piirikunnissa v. 1897.

Piirikunta	Kuntien luku	Kyläkuntien luku	Kylien luku	Talojen luku	Talonpojilla maata: Taloa kohti	Yhteensä	% koko maa-alasta
Pietari	17	61	193	7.817	5.88	45.976	31.4
Lyysi	10	94	264	6.502	12.7	83.860	25.0
Ts. Selo	15	101	455	10.725	9.7	103.509	30.0
Pietarhovi	11	117	390	8.336	9.7	80.870	30.7
Jaama	12	254	320	8.101	11.3	91.741	26.5
Yhteensä	65	627	1632	41.481	9.8	407.964	27.5

Maanomistus eri kunnissa vaihteli kuitenkin melkoisesti. Niinpä esim. *Pietarhovin piirissä,* jossa talonpoikaistaloa kohden oli maata keskimäärin 9,7 desj., oli sitä esim.

Sunkuran	kunnassa keskim.	12,86 desj.
Tyrön (Rampovan)		8,40
Ropsun		11,00
Kupanitsan		9,35
Kaprion		8,35

Tsarskoje-Selon piirissä, jossa taloa kohden oli keskim. 9,8 desj. oli:

Hatsinan	kunn. keskim.	8,42 desj. taloa kohden
Tuutarin		7,84
Inkereen		12,32
Liissilän		8,81
Mosinan		9,27
Skuoritsan		8,30

Pietarin piirissä keskim. 5,88 desj., mutta eri kunnissa:

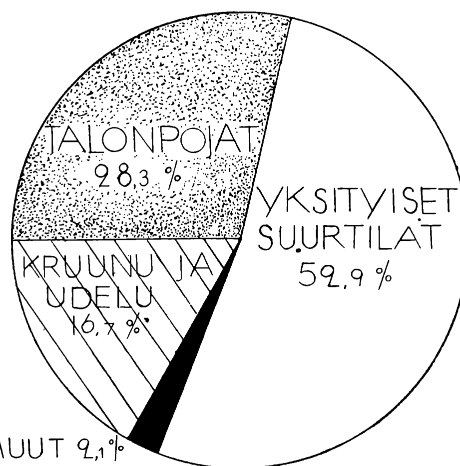
Korkiamaan	kunnassa 9,38	desj. taloa kohden
Kuivaisten	8,38	
Lempaalan	6,62	
Vartiamäen	7,50	
Haapakankaan	5,68	
Valkeasaaren	5,67	

Lyyssin piirissä keskim. 12,9 desj., vaihdellen eri kunnissa seuraavasti:

Matoksin	kunnassa 11,48	desj.
Toksovan	36,25	
Rääpyvän	6,34	
Kelton	8,87	

Vertauksen vuoksi on myös paikallaan mainita, miten paljon oli suurtilallisia samaan aikaan eri piirikunnissa ja miten paljon maata oli heidän hallussaan. Sen osoittavat seuraavat tilastonumerot:

Piiri	Suurti-tilallisia	Omistival maata desj.	Keskim. tilaa kohd. desj.	% koko alasta
Pietari	86	96.108	1117.5	59.6
Lyysi ...	76	187.815	2471	57.7
Ts. Selo .	126	141.777	1125	36.8
Pietarhovi . .	111	137.633	1240	52.7
Jaama	213	220.340	1034	59.9
Yhteensä	612	783.673	1280	52.9

MAANOMISTUS INKERISSÄ v. 1897

Vielä selvemmän kuvan maanomistusoloista kokonaisuudessaan tässä kosketelluissa piirikunnissa antavat seuraavat tilastonumerot samalta vuodelta 1897:

Maanomistus (desjatinaa) *v. 1897.*

Piiri	Talonpojilla		Yksityisillä tilanomistaj.		Kruunulla ja Udelulla		Laitoksilla ja yhteisöillä		Yhteensä Desjat.
	Desjat.	%	Desjat.	%	Desjat.	%	Desjat.	%	
Pietari	50.771	31.4	96.108	59.6	1.885	1.2	12.485	7.8	161.249
Lyyssi.	81.594	25.0	187.815	57.7	52.110	16.0	3.826	1.3	325.345
Ts. Selo	115.484	30.0	141.777	36.8	118.813	30.9	8.914	2.3	384.988
Pietarhovi	74.268	30.7	137.633	52.7	38.385	15.9	1.725	0.7	242.011
Jaama.	97.378	25.5	220.340	59.9	45.570	12.4	4.577	1,2	367.865
Yhteensä	419.495	28.3	783.673	52.9	256.763	16.7	31.527		1.481.458

Käyttöarvonsa perusteella jakaantui maa samoissa piirikunnissa seuraavasti:

Piiri	Peltoa		Niittyä, laidunta		Metsää		Muuta kelvoll. maata		Viljelyks. sopimatonta		Yhteensä	
	Desjat.	%	Desjat.	%	Desjat.	%	Desjat.	%	Desjat.	%	Desjat.	%
Pietari	17382	10,8	31688	19,7	71866	44,5	23104	14,3	17209	10,7	161219	100
Lyyssi........	19743	6,1	39733	12,2	154555	47,7	25969	8,3	84345	25,9	325345	100
Ts. Selo .	67117	17,4	59541	15,5	179267	46,6	32064	8,3	49000	12,2	384988	100
Pietarhovi	45817	18,9	42852	17,7	59626	24,6	70785	29,2	22931	9,6	242011	100
Jaama........	53793	14,6	78148	21,2	130467	35,5	42862	11,7	62595	17,0	367865	100
Yhteensä	203852	13,7	251962	17,0	595781	40,2	195784	13,2	234080	15,9	1421458	100

Elinkeinot.

Inkerin suomalaisen väestön pääelinkeinona oli maanviljelys ja karjanhoito. Vain pienemmällä osalla väestöstä oli päätulolähteenä joku muu elinkeino, kuten käsityö- tai muu ammatti, palkollisena olo, rahdinajo tai ajurinammatti kaupungeissa y.m. liikekeskuksissa j.n.e.

Maanviljelys oli pitkän aikaa maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen melkein yksinomaisena väestön elinkeinona. Edellämainitsemistani syistä oli maanviljelyksen tuotto kuitenkin sangen heikkoa, joten toimeentulo oli monellekin perheelle niukka. Pellot olivat pienet ja huonosti hoidetut, työkalut puutteelliset, hevostyövoimastakin oli usein puutetta. Mutta sikäli kuin kansa alkoi selvitä maaorjuuden ikävistä muistoista ja seurauksista, sikäli kuin opittiin maata voimaperäisemmin viljelemään, alettiin pienistä peltotilkuistakin saada entistä parempia satoja, jotka riittivät talon omiksi tarpeiksi, liikenipä vuodentulosta osa myytäväksikin. Ja kun lisäksi opittiin karjanantimillakin hankkimaan rahatuloja, alkoi elämä vähitellen elpyä, talot vaurastua.

Viime vuosisadan viimeisinä vuosikymmeninä oli *leipäviljan* viljelys Inkerissa kuitenkin sangen pientä. Hyvin yleistä oli, ettei oman pellon leipä riittänyt yli talven, vaan jouduttiin usein jo joulusta alkaen olemaan ostoleivän varassa. Vain harvat talot tulivat omillaan toimeen tai pystyivät viljaa myymään. Tärkein leipävilja oli *ruis,* jonka viljelys oli yleistä kautta Inkerin. *Ohraa* viljeltiin vain muutamilla paikkakunnilla, ollen se usein tärkeämpikin kuin ruis. *Kauraa* viljeltiin pääasiassa omiksi tarpeiksi, harvemmin sitä riitti myytäväksi. Kaupunkien ja muitten asutuskeskuksien ympärillä, jossa paljon harjoitettiin rahdinajoa, jouduttiin kauraa paljon ostamaan. *Vehnän* viljelys oli harvinaista, tullen kysymykseen vain savipohjaisilla multamailla.

Viljanviljelystä kauppatuotannon merkeissä ei inkeriläinen talonpoika harjoittanut myöhemminkään, siis ei tämän vuosisadan ensimmäisillä vuosikymmenilläkään, koska se ei kannattanut, etenkään niillä paikkakunnilla, joilla karjanhoito muodostui parhaimmaksi tulolähteeksi ja joilla senvuoksi oli viljeltävä entistä enemmän heinää. Samoin menetti viljanviljelys kauppatuotannon merkeissä merkityksensä myös niillä paikkakunnilla, joissa perunanviljelys kauppaa varten oli kannattavaa. Tällaisina on ensi sijassa mainittava Hietamäki, Tyrö, Keltto ja osittain myös muutkin Pietarin lähipaikkakunnat, joilla perunanviljelys oli jo vuosisadan vaihteessa sangen voimaperäistä ja kannattavaa. Peruna olikin ehkä tuottavin viljelyskasvi niillä seuduin Inkeriä, jossa oli sopivaa hiekkamaata tarkoitukseen käytettävissä. Löytyikin kokonaisia kyliä, jotka ansaitsivat perunanviljelyksellä koko vuoden toimeentulonsa, tekivätpä melkoisia säästöjäkin pahempien päivien varalle, saavuttaen siten melkoisen varallisuuden.

Kuten jo mainitsin, muodostui järkiperäisestä *heinänviljelyksestä* myös erinomainen tulolähde. Siellä missä heinäsatoa ei kokonaan käytetty oman karjan ruokintaan, voitiin se aina edullisesti myydä. Samoin myi inkeriläinen talonpoika huomattavia määriä *viljanolkia.*

Puutarhaviljelystä ei inkeriläinen talonpoika, valitettavasti kyllä, sanottavammin harjoittanut, vaikka siihen olisi ollut erinomaiset mahdollisuudet. Vain siellä täällä oli tämä erinomaisen tuottava lisätulolähde oivallettu. Venäläinen väestö sensijaan ymmärsi eräillä seuduin paremmin tämän lisätulolähteen ja harjoittikin sitä mieluimmin kuin raskaampaa peltoviljelystä, jättäen tästä syystä varsinaisten peltojensa hoidon toiselle sijalle.

Kuten jo edellä tuli mainituksi, muodostui *lypsykarjanhoito* vuosisadan vaihteesta alkaen monen inkeriläisen kodin päätulolähteeksi. Siihen olivatkin erinomaiset edellytykset olemassa, sillä Pietari ja sitä ympäröivät lukuisat pikkukaupungit ja huvilayhdyskunnat olivat mitä parhaita maidonsijoituspaikkoja. Kukapa Pietarissa tai sen lähiympäristössä liikkunut ei olisi huomannut suomalaisia emäntiä, n.s. "maitomuijia", raskaine kantamuksineen maitokannut selässä tai suomalaisia hevosmiehiä ja -naisia suurine maitokuormineen melkein joka aamu maidonmyyntimatkallaan Pietariin tai sieltä kotiin palaamassa. Valtavia määriä kuluttikin Pietari vuosittain inkeriläisten talonpoikaistalojen tuottamaa maitoa ja vielä paljon enemmän se olisi pystynyt sitä kuluttamaan, jos vain olisi pystytty sitä sille enemmän toimittamaan.

Suurimpana maidontuottajana oli Pohjois-Inkeri, jossa karjanhoito oli kehittyneempää ja lehmäluku taloa kohden keskimäärin suurempi kuin muualla Inkerissä. Toisella sijalla olivat Pietarin eteläpuoliset lähiseudut, kuten Hietamäki, Tyrö, Tuutari, Venjoki ja Inkere.

Maitokauppa oli kuitenkin monessa suhteessa alkeellisella kannalla. Kun yhteistoimintaa maidon kauppaan toimittamisessa ei juuri paljoakaan ollut, vaan kukin karjanomistaja itse sai huolehtia maitonsa myynnistä ja markkinoille toimittamisesta, tuhlattiin näihin myyntikustannuksiin aivan kohtuuttomasti aikaa ja varoja. Vasta vuosisatamme ensimmäisellä vuosikymmenellä koetettin tämä epäkohta korjata yhteistoiminnan avulla — maidonmyyntiosuuskuntia perustamalla.

Muuta kuin lypsykarjaa pidettiin vähän. *Sianhoitoa* harjoitettiin vähän, pääasiassa vain omiksi tarpeiksi, kauppaa varten vain joissakin poikkeustapauksissa.

Siipikarjanhoidolla olisi Inkerissä ollut erinomaiset mahdollisuudet hyvät markkinapaikat huomioonottaen, mutta sen harjoittaminen oli pientä ja alkeellista. Kanoja kyllä pidettiin useissa taloissa, mutta niiden hoitoon ei varsinaisesti paljoakaan huolta kiinnitetty. Kanat saivat hoitaa itse itsensä ja munia sen minkä itse suvaitsivat. Kananmunat myytiin maidon mukana joko Pietariin tai muihin asutuskeskuksiin.

Edellämainittujen n.s. pääelinkeinojen ohella, oli Inkerin suomalaisella talonpoikaisväestöllä luonnollisesti myös monia sivuelinkeinoja, lisätulolähteitä, jotka eräissä tapauksissa muodostuivat tärkeiksikin toimeentulokeinoiksi. Tärkeimpiä näistä olivat rahdinajo y.m. hevostyöt, ajurinammatti, palkollisena olo joko vuosipalkalla tai päiväpalkkalaisena, erilaisten käsityö- y.m. ammattien harjoittaminen, pienemmässä määrässä myöskin liiketoiminta joko omaan lukuun tai toisen palveluksessa, vastojen ja luutien teko, korien ja savipatojen valmistus, metsämarjojen ja sienien keruu kauppaa varten j.n.e. Melkoisena tulolähteenä voidaan mainita myös kesähuviloiden vuokraaminen kesäasukkaille Pietarin ja pikkukaupunkien lähiympäristössä. Maininnan ansaitsee myös kalastus Suomenlahdella ja Laatokalla.

Elinkeinoista puheenollen on erikoisesti mainittava, että varsinaisen suurteollisuuden palveluksessa, siis tehdastyöläisinä kaupungeissa tavattiin inkeriläisiä sangen vähän, lukuunottamatta niitä pienempiä teollisuuslaitoksia, jotka sijaitsivat maaseudulla ja joissa voitiin käydä työssä kotona asuen.

Yleensä voidaan inkeriläisen talonpoikaisväestön kunniaksi mainta, että se oli harrasta, työteliästä kansaa, joka sisukkaasti yritti tulla toimeen usein pelkän pienen maatilkkunsa varassa. Tämä oli parhaana todistuksena siitä, että se rakasti kotiseutuansa, oli siihen siinä määrin juurtunut, että mieluimmin hylkäsi tarjolla olleen paremman toimeentulomahdollisuuden kuin luopui kotikylästään ja kotiturpeestaan.

Huomattavampi muutos inkeriläisen talonpoikaisväestön talouselämässä tapahtui v:sta 1910 alkaen, jolloin julkaistiin n.s. Stolypinin maareformilaki, joka kumosi entisen pakollisen yhteismaaomistuksen kyläkunnittain ja hävitti siten n.s. sarkajaon. Lain mukaan oli jokainen talonpoika oikeutettu saamaan maaosuutensa erotetuksi erilleen kyläkunnan maasta joko yhteen tai korkeintaan kolmeen lohkoon. Maanjakokustannukset suoritti valtio. Mikäli rakennusten siirto tuli maanjaon yhteydessä kysymykseen, oli talonpoikien kustannettava se omin voimin, sillä siihen ei saatu avustusta valtiolta. Kyläkunnan yhteisiä metsämaita ei tämänkään lain mukaan saanut jakaa, vaan oli ne pienuutensa vuoksi säilytettävä edelleenkin yhteisinä, koska niiden jaosta ei olisi ollut vastaavaa hyötyä. Jaossa otettiin huomioon maan laatu ja kunto, t.s. sen käyttöarvo, jolloin huonompaa maata oli tilaisuus saada enemmän ja arvokkaampaa vastaavasti vähemmän. Maan jaoista huolehti ylimpänä orgaanina läänissä n.s. *läänin maanjärjestelykomitea,* jonka puheenjohtajana toimi läänin kuvernööri ja jäsenenä neljä jäsentä — hovin, udelun, suurtilallisten ja talonpoikien edustajat, yksi kustakin

maanomistajaryhmästä. Tässä yhteydessä on ehkä syytä mainita, että koko Pietarin läänin talonpoikaisväestön ainoana edustajana toimi tässä tärkeässä komiteassa koko sen toimiajan, siis v:sta 1910 aina vallankumoukseen saakka suomalainen mies, maanviljelijä Juhana Toikka Hietamäeltä.

Ryhtymättä tässä yhteydessä tarkemmin selostamaan tämän kauan odotetun maareformin merkitystä, täytyy kuitenkin mainita, että inkeriläinen talonpoikaisväki otti uuden lain ilolla vastaan. Maanjakoanomuksia alkoi heti saapua komitealle kaikilta tahoilta Inkeriä ja vaikka maanjako edistyikin monien käytännöllisten vaikeuksien vuoksi hitaasti, syntyi muutamissa vuosissa tuhansia inkeriläisiä itsenäisiä pikkutiloja, jotka ihailtavalla nopeudella saivat pienet, nyt todella omat peltonsa hyvään kuntoon, muokkasivat, ojittivat ja lannoittivat ne entistä järkiperäisemmin. Koko talouden hoito sai ikäänkuin toisen vauhdin, tulot lisääntyivät, kansan hyvinvointi kasvoi ja kaikesta voitiin päättää, että oltiin menossa valoisampaa tulevaisuutta kohti. Kun samoihin aikoihin myöskin monenlainen yhteistoiminta niin maatalouden kuin kansansivistyksen kohottamiseksi pääsi hyvään vauhtiin ja kantoi kauniita näkyviä tuloksia, voitiin ilolla todeta, että Inkerin kansallislaulun "Nouse Inkeri"n herätyshuuto oli vihdoinkin toteutunut. Mutta tätä valoisaa vapauden ja edistyksen aikaa ei kestänyt kauan. Venäjän vallankumous ja sen seuraukset tekivät lyhyessä ajassa tyhjäksi kaiken sen, mikä vuosikymmenien kuluessa oli työllä ja vaivalla saatu aikaan. Inkerin kovaosainen kansa sai uudelleen ottaa kannettavakseen orjan ikeen, joka tällä kertaa näyttää olevan entistä raskaampi, koska se uhkaa tehdä tyhjäksi koko kansan olemassaolon.

He läksivät laaksosta ———

Inkerin kansalle varjojen tiellä!

Läksivät laaksosta. Kauan jo olivat siellä
korvessa kulkien tummien varjojen tiellä.

Alhaalta katsoivat: kaukana aurinko valoi
vuorelle kultaansa. Valohon mielensä paloi.

Rinnettä nousivat, polkua pystyä käivät.
taaksensa laakson vaarat ja varjot jo jäivät.

Ylemmäks' vielä. Jo lähellä olevan näyttää
se, mihin pyrkivät he. Riemu jo rinnan täyttää:

Toivehet vuosien, vuossatain unelmakuvat!
Nytkö ne täyttyvät? Ja unetko toteutuvat?

Valoon he pyrkivät; tahtovat rauhansa taata;
vapaaksi pyytävät armasta isäinsä maata.

Lähelle pääsevät. Toiveitten päämäärään saavat?
Palkanko saavat jo vaivat ja hoidonko haavat?

Ylös jo ehtivät — perille saapuneet eivät.
Syvyyteen jälleen heidät kohtalon voimat veivät.

Alhaalla nyt he kulkevat varjojen mailla.
Orjina ovat ja elävät valoa vailla.

LEEVI VIROLAINEN

INKERIN MARSSI

Pontevasti. Juuso Mustonen. 1936.

f mf

Me viemme vii - ri - ä In ke - - rin päin nou - se - van aa - mun ran - taa, ja

lau - lu sä - ve - lin soin - tu - - vin sy - vän tie tomme il - moille kantaa. Me

p

tunnemme Tuo - nen ja tus - kat sen, me tie - dämme sor - ron ja vainon, me

mf f

kannamme polves - ta pol - ve - - hen kovan koh - ta - lon an - karan painon!

Aapo Iho.

2. *Me näemme silmin kyyneltyvin,*
miten veljemme vierailla mailla
ovat orjina taas, kuten muinoinkin
ja elämän valoa vailla.
Mi vuosi, se tuhansin multihin maan
vie raukkoja rakkaimpiamme;
mi hetki, se luotansa työntävi vaan
ja pilkkaa toivehiamme.

3. *Ja sittenkin, uhalla kuoleman,*
me tiedämme oikeutemme,
me uskomme Jumalan kuulevan
pyhän, hartahan rukouksemme.
On kaunis Inkerin huomen uus,
kun sorron yöstä se koittaa:
On suurta Suomemme vastaisuus,
kun oikeus, vapaus voittaa!

A. Iho. 1936.

KALEVI KAJAVA:

HENRIK STAHEL.

INKERINMAAN ENSIMMÄINEN PIISPA RUOTSINVALLAN AIKANA.

Jo 1600-luvun alkupuolella, Inkerinmaan joutuessa Ruotsin valtaan, tunnettiin tarvetta muodostaa tästä uudesta maakunnasta erityinen hiippakunta omine piispanistuimineen. Olihan Viipurin hiippakunta ilman Inkeriäkin kyllin suuri yhden piispan hoidettavaksi. Sitä paitsi olivat kirkolliset olot Inkerissä sillä kannalla, että ne olisivat vaatineet yhden miehen koko huomion ja tarmon osakseen.

Kysymys oman piispan asettamisesta Inkeriin herätettiin ensi kerran Tukholman pappeinkokouksessa v. 1637. Asia oli seuraavana vuonna esillä valtaneuvoskunnassakin. Periaatteessa oltiin yksimielisiä siitä, että Inkerinmaan laajuus, sen kansan kielen ja uskontojen erilaisuus edellytti omaa kirkollista johtajaa, piispaa l. superintendenttiä. Ehdokkaita nimettäessä oli hänen kuninkaallisen majesteettinsa mielestä kiinnitettävä huomiota ennen kaikkea asianomaisen oppineisuuteen ja hänen elämäänsä; virkaan sopivaisuus katsottiin myöskin edellyttävän halua ja harrastusta Jumalan seurakunnan laajentamiseen.

Papistolla oli kaksi ehdokasta Inkerin piispan istuimelle, viipurilainen pastori M. Mathias Jacobeus ja Tallinnan tuomiorovasti M. H. Stahell; valtakunnan drotsi kannatti taas Henrik Fattburia, Nevanlinnan kappalaista. Valtaneuvoskunta ratkaisi 16. 7. 1641 vaalin H. Stahellin hyväksi nimittämällä hänet tällöin mainittuun virkaan. Viisi päivää myöhemmin sai hän valtaneuvoskunnalta Tukholmassa lähemmät toimintaohjeet. Tällöin selitti hänelle silloinen valtiokansleri, Akseli Oxenstjerna, että halu jumalansanan levittämiseen oli saattanut hallituksen perustamaan tämän uuden superintendenttiviran. Tarkoituksena myöskin oli täten "vetää Venäjän kansaa meidän uskoomme."

Henrik Stahell saksalaisen työtarmolla ja organisaatiokyvyllä varustettuna olikin mies paikallaan Inkerin silloisia sekavia kirkollisia oloja järjestämään. Inkeri sai hänen virkaanasettamisvuonnaan myöskin oman maaherran (1642).

Henrik Stahell l. Stahelius (myös Stahl) syntyi Tallinnassa luultavasti 1500-luvun lopulla.

Hänen isänsä, jolla oli sama nimi kuin pojallakin, oli ammatiltaan kauppias. Aluksi kävi H. Stahell koulua kotikaupungissaan. Myöhemmin hän opiskeli kolmisen vuotta Saksassa, todennäköisesti vv. 1620—23, m.m. Rostockin, Greifswaldin ja Wittenbergin yliopistoissa. Vuodesta 1623 lähtien hän toimi pappina eri seurakunnissa Virossa kunnes hänet v. 1638 nimitettiin Toompään saksalaisen tuomiokirkon papiksi Tallinnaan. Tuomiorovastin ominaisuudessa toimi hän tällöin myöskin Tallinnan konsistorion asessorina.

Kirjallisen toimintansa kautta kuuluu H. Stahell vironkielisen kirjallisuuden perustajiin. Vuosina 1632—38 hän julkaisi neliosaisen "Hand-, Haus- und Kirchenbuch für das Fürstentum Esten in Livland" (Käsi-, koti- ja kirkonkirja Eestin ruhtinaskuntaa varten Liivinmaalla). Sen ensimmäinen osa sisälsi Lutherin pienen katkismuksen, toinen osa (v:lta 1637) virsikirjan. Kirjan kolmas ja neljäs osa, jotka molemmat ilmestyivät v. 1638 sisälsivät epistolat, evankeliumit, Jeesuksen kärsimyshistorian, 14 psalmia, rukouksia sekä ohjeita papeille sairasten ja sielussaan ahdistettujen lohduttamisessa. Näissä, samoinkuin myöhemmin (v. 1641 ja 1649) julkaisemassaan postillassa nimeltä "Leyen-Spiegel" (Maallikon peili), olivat saksan- ja vironkielinen teksti rinnan. Viimeksi mainittu kieli on tosin kovin saksanvoittoista, mutta se on silti suuresti vaikuttanut Viron kirjakieleen. Edellä mainittujen kirjojen lisäksi on H. Stahell vielä kirjoittanut ensimmäisen vironkielen kieliopin "Anführung zu der estnischen Sprache" (v. 1637). Kieliopillisen osan ohella on siinä 100 sivua käsittävä virolais-saksalainen sanaluettelo (n. 2.000 sanaa).

Anführung
zu der
Esthnischen
Sprach/
auff
Wolgemeinten Rath/
und
Bittliches Ersuchen/
publiciret
von
M. HENRICO Stahlen.

Revall/
Druckts Chr. Reusner der älter/
in Verlegung des Authoris.
M.DC.XXXVII.

Pernus, kesknäddal sel 5mal Jani-ku päwal.

Postimehhe essimenne terretaminne.

Terre, armas Eesti rahwas!
Minna, Perno Postimees,
Kulutama ollen wahwas
Keik, mis sünnib ilma sees,
Annan teäda sulle heaks,
Et ka sinno rahwas teaks,
Kuida keik ma-ilma maad
Ellawad ja teggewad

Awwalikkud kulutussed,
Rigi käsud, seädussed,
Sündind asjad, mällestussed
Ja keik teised teädussed
Sündko siin ehk teises rikis,
Saad siin leida nende likis,
Mis se kirri teäda annab,
Iggamehhe kätte kannab

Kirritudest, laste kolist,
Pöllo-tööst ja harrimissest,
Mitmest asjast, iggast polist,
Ellajatte kaswatussest
Nende terwist, arsti-rohto,
Häddä aial abbi-ohto
Luggedes sa leiad siit;
Agga mitte ebba wiit!

Andko nüüd siis Jummal sull'
Head meelt ja moistust ka,
Joudo, rõmo, toidust kül,
Wagga ello ellada;
Jummal saatko armust ka,
(Sedda pean sowima:)
Et, kui korra söbraks same —
Hästi kauaks söbraks jäme! —

Sannumed ommalt maalt.

Tänno Jummalale, uus kewwad on jälle kä, päsokessed lendamas, lehhed puus, rohhi on tärkanud, lojuste kellad köllawad waino peäl, karjatsed tõwad lulli ja käggo hüab oksa peält ka sekka; igga pöllomees on omma semet lotusse peäle pöldo külwanud ja kes Jummalat tundis ja kartis, on pärrast wimast äästamist weel mütsi kätte wahhele wötnud ja öhkanud: Issand! nüüd on keik Sinno kääs ja wääs. Minna kündsin ja külwasin, Sinna kasta ja kaswata: Sulle auuks ja mulle jouuks.

Vasemmalla piispa H. Stahellin kirjoittama vironkielen kielioppi 1637.

Kuten sanottu, tuskin voitiin siihen aikaan ajatella Inkerin piispanistuimelle toisenlaista miestä kuin H. Stahell oli. Laajaan lukeneisuuteen — erikoisesti hän oli perehtynyt vanhoihin kieliin ja käytännölliseen teologiaan, päättäen niistä neuvoista, joita hän myöhemmin piispan ominaisuudessa antoi alaisilleen papeille — yhdisti hän lujan toimintatarmon. Hänen erinomaiset organisaatiokykynsä tulevat erikoisesti näkyviin hänen toiminnassaan Inkerin piispana vuosina 1641—57.

Tarkastuskertomuksessaan vuodelta 1642 sanoo superintendentti Stahell Inkerinmaan tilan olevan maailman huonoimman. Kirkkoja oli liian vähän, nekin siellä täällä peninkulmien päässä, papit olivat tietämättömiä, köyhtyneitä ja virantoimituksissaan huolimattomia. Suomalaisten pappien ansioksi oli Stahellin mielestä kumminkin luettava se, että he opettivat Lutherin katkismusta seurakuntalaisilleen. Kohta uuden piispan virkaan astumisen jälkeen kokoontui Narvaan, piispan kaupunkiin Inkerinmaan kirkolliskokous l. synoodi. Tämä edusti tavallaan jonkinlaisia maapäiviä, sillä luterilaisten ja sinne kutsuttujen kreikkalais-katolisten pappien ohella olivat siellä edustettuina maan huomattavimmat aateliset ja bojaarit sekä Ivangorodin porvarit. Tämän synoodin tarkoituksena oli Inkerinmaan sekavien kirkollisten olojen järjestäminen. Jo kokouksen avajaisissa teroitti vasta nimitetty superintendentti uskonpuhdistuksen välttämättömyyttä sekä maan luterilaiselle että sen kreikkalais-katoliselle väestölle. Tämä tapahtuisi paraiten siten, että papit opettelisivat ensin itse Lutherin katkismuksen ja opettaisivat sitä sitten myöskin seurakuntalaisilleen. Ivangorodin kirkossa pidetyissä neuvotteluissa osottautuivat läsnäolevat venäläisetkin myötämielisiksi piispan esittämää hanketta kohtaan, joskaan vastustushenkeäkään ei puuttunut, päättäen piispan omasta selostuksesta.

Inkerissä suorittamiensa tarkastusten perusteella laati piispa Stahell hallitukselle ehdotuksen Inkerinmaan kirkollisten olojen järjestämiseksi. Joskaan hallitus ei voinut hyväksyä kaikkia näitä ehdotuksia, kuten Stahellin nimittämistä venäläisten metropoliitaksi, Ruotsin kirkkojärjestyksen voimaansaattamista, maallisten rangaistusten määräämistä kirkollisista rikkomuksista, niin perustuu kesäk. 16:ntena 1642 vahvistettu Inkerinmaan kirkkojärjestys kuitenkin oleellisimmalta osaltaan niihin. Sisältönsä puolesta muistuttaa tämä "instruktioni" osittain Itämeren maissa, osittain Ruotsissa vallalla olevaa kirkkojärjestystä. Niinpä tuli Inkerinkin saarnatuoleista sen mukaan lukea samat kirkolliset kuulutukset ja julistukset kuin Ruotsinkin kirkoissa, mikäli nämä koskivat tapahtumia kuninkaallisessa perheessä, kiitosjumalanpalveluksia kristittyjen turkkilaisista saamia voittoja j.n.e. Mainittu kirkkojärjestys oli Inkerissä voimassa aina vuoteen 1687, jolloin edellisen vuoden kirkkolakia alettiin täälläkin soveltaa.

Koska v:n 1642 kirkkojärjestys antaa meille selvimmän kuvan Inkerin ensimmäisen oman piispan elämäntyöstä, on meidän syytä lähemmin tutustua sen sisältöön, pitäen mielessämme sitä, ettei piispa H. Stahell ollut vain tämän "instruktionin" luoja ja suunnittelija, vaan myöskin sen toteuttaja sanan vaativimmassa merkityksessä.

Uuden kirkkojärjestyksen mukaan tuli Inkerinmaa muodostamaan oman hiippakuntansa, jonka johto tuli kuulumaan Narvan konsistorille. Paitsi superintendenttiä, konsistorin esimiestä, kuului tähän neljä asessoria, yksi ruotsalainen, saksalainen, suomalainen ja venäläinen pappi. Nämä papit olivat kotoisin Narvasta, koskei palkattomaan asessorinvirkaan voitu velvoittaa kauempana asuvia seurakuntien hoitajia. Konsistorin sihteerin tehtävät hoiti piispa itse yhdessä poikainsa kotiopettajan kanssa. Tärkeitten asioitten ollessa käsiteltävänä saattoi superintendentti kutsua konsistorin istuntoon lähiseutujen rovastit. Varsinkin sotavuosina 1656—57 osottautui viimeksi mainittu asetus tarpeelliseksi. Samanlainen "järjestys" oli Strängnäsinkin hiippakunnassa Ruotsissa. Näin kokoonpannun konsistorin tehtäviin kuului huolehtiminen kirkoista, kouluista ja sairaaloista. Sillä oli lupa antaa myöskin tarpeellisiksi katsomiaan asetuksia. Vuonna 1643 Narvan konsistori m.m. kielsi häiden viettämisen lauantai- ja sunnuntaipäivinä. Ennen v. 1687 ei konsistorin päätöksen johdosta voitu vedota mihinkään korkeampaan tuomioistuimeen, mikäli tällaiseksi ei käsitetä kyselynomaista hänen kuninkaallisen majesteettinsa puoleen kääntymistä.

Superintendentin tehtävät tulivat olemaan samat kuin muittenkin piispojen Ruotsin valtakunnassa. Kaksi kertaa vuodessa tuli hänen pitää hiippakuntansa tarkastus, samoin kaksi kertaa kutsua kokoon hiippakunnan pappeinkokous l. synoodi, tammikuussa kirkkoherrojen, heinäkuussa rovastien, diakonien ja alemman papiston kokous. Näissä kokouksissa keskusteltiin maan kirkollisesta tilasta, annettiin saarna- ja raamatunselitysnäytteitä. Kaiken tuli osaltaan edistää oikeaa raamatun ymmärtämistä ja hyviä tapoja.

Piispa Stahellin toimesta jaettiin Inkerinmaa neljään rovastikuntaan. Rovastien, rovastikunnan esimiesten, oli uuden kirkkojärjestyksen mukaan pidettävä kahdesti vuodessa tarkastus piirissään. Näissä tarkastuksissa oli päähuomio kiinnitettävä seurakuntalaisten kristinopin taitoon ja heidän elämäänsä. Neljä kertaa vuodessa oli rovasti velvollinen kokoamaan piirinsä papit, lukkarit ja diakonit n.s. osakonventtiin, jossa tavallisesti kuulusteltiin edellisessä kokouksessa annettu kotitehtävä. Tätä kuulustelutapaa noudattaen ehdittiin vuodessa läpikäydä koko Hafenrefferin dogmatiikka.

Vuoden 1642 kirkkojärjestys ei velvoittanut vain superintendenttiä ja rovasteja pitämään seurakuntatarkastuksia, vaan myöskin seurakuntien omat papit olivat velvollisia yhdessä "kirkonmiesten", kirkkoneuvoston jäsenten, kanssa toimittamaan kahdesti vuodessa, maalis- ja syyskuussa, tarkastuksia seurakunnissaan. Pappien oli ennen kaikkea pidettävä huolta siitä, että kaikki seurakuntalaisensa "kirjasta" lukemisen lisäksi osasivat ulkoa Lutherin katkismuksen. Sakoilla, vankeudella, viralta panolta ja karkoituksilla rankaisi piispa Stahell, erään hänen seuraajansa lausuman mukaan, niitä pappeja ja diakoneja, jotka eivät alistuneet tässä kohden hänen määräyksiinsä.

Piispa Stahellin erityisenä huolena oli uusien pappien hankkiminen ja valmistaminen Inkerinmaata varten. Jotta saataisiin suomen- ja venäjänkielisiä pappeja, koetettiin niitä valmistaa omassa maassa. Papit sekä luterilaiset että kreikkalaiskatoliset asetti virkaansa superintendentti. Alussa papin paikat täytti konsistori seurakunnan mieltä kysymättä, mutta vuonna 1651 saivat seurakunnat vaalioikeuden. Papiston palkkaus järjestettiin Sta-

hellin kirkkojärjestyksessä siten, että superintendentti sai 900 (myöh. 1300) hopeataalaria vuodessa, rovasti 2 tynnyriä viljaa kultakin piiriinsä kuuluvalta pappilalta, pappi sai seurakunnaltaan asunnon, "pappilan", sekä määrätyn luonnossa suoritettavan veron. Papiston palkkauksessa koetettiin yleensä noudattaa samoja perusteita kuin emämaassa Ruotsissa.

H. Stahell ei huolehtinut yksinomaan alaistensa pappien aineellisesta hyvinvoinnista, hän teki uutteraa työtä myöskin sen tietopuolisen ja siveellisen tasonsa kohottamiseksi. Hän neuvoi pappeja välttämään kaikkinaisia paheita, jotta "Inkerinmaan asukkaat näkisivät hyvät tekonne ja ylistäisivät Jumalaa. Tämän tästä hän kehoittaa ja käskee pappeja harrastamaan raamattua ja katkismusta. Ettei tämä kiivasluontoinen kirkkoruhtinas, jollainen Stahell oli, kehoituksissaan säästänyt suuriakaan sanoja, osoittaa eräs hänen omista kirjeistään, jossa hän avoimesti tunnustaa "muistuttaneensa, kehoittaneensa, varoittaneensa, pakottaneensa ja haukkuneensa" pappeja siitä, että heiltä eräässä synoodissa puuttuivat kirjoitetut saarnanäytteet.

Stahellin kaltaisella työtarmolla varustetulla miehellä riitti aikaa ja harrastusta myöskin koulun osalle. Kirkkojärjestyksessään hän kehoittaa papistoa hakemaan omista pitäjistään edes yhden henkilön, joka opettaisi seudun lapsia lukemaan ja kirjoittamaan. Tämän kehoituksen perusteella näyttääkin Inkerissä syntyneen siellä täällä, kansakouluja. Selostuksessaan 28:nnelta elok. 1643 mainitsee kuvernööri Nils Assersson kansakoulujen olevan jo valmiita tai ainakin valmistumaisillaan. Näillä tarkoitettaneen ensi sijassa Jaaman, Ivangorodin, Kaprion ja Pähkinälinnan n.s. lastenkouluja l. pedagogioita. Erityisenä Stahellin huolenpidon kohteena oli Narvan trivialikoulu, josta myöhemmin aiheutui ikäviä rettelöitä kaupungin neuvoston ja piispan välillä. Vaikeammat kuin nämä olivat kuitenkin ne riitaisuudet ja rettelöt, joihin viimeksi mainittu joutui yrittäessään toimeenpanna "uskonpuhdistusta" maan kreikkalaiskatolilaisen väestön keskuudessa.

Henrik Stahellin, Inkerinmaan ensimmäisen piispan tarkoituksena oli kaikesta päättäen lujan, yhden ja yhtenäisen luterilaisen kirkon luominen Inkerinmaalle. Tämän tarkoitusperän saavuttamiseksi hän ensi aluksi tyytyi, huolimatta puhdasoppisuudelleen ominaisesta käännyttämisinnosta, käyttämään varovaista menettelytapaa vetäessään "venäläisiä meidän uskoomme" hallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Tuloksiakin alkoi jo kohta näkyä. Niinpä v. 1643 70 kreikkalais-katolilaista Narvan lähistöltä osasi, piispan lausunnon mukaan, Lutherin katkismuksen. Tämä oli näihin aikoihin saatavissa paitsi suomen- myöskin venäjänkielisenä laitoksena (eräässä painoksessa on suomalainen teksti painettu venäläisin kirjaimin).

Aikaa myöten alkoi Ruotsin hallitus noudattaa ankarampia menetelmiä kreikkalais-katolisten käännyttämisessä luterilaisuuteen kuin mitä sisältyi vapaaehtoiseen taivuttamiseen. Hallituksen määräys v:lta 1645 velvoittaa maan venäläisetkin papit sakon uhalla opettamaan Lutherin katkismusta venäläisille. Samalla kiellettiin suomenkielellä opettamasta kreikkalais-katolista oppia. Siirtyminen luterilaisuudesta kreikkalais-katolisuuteen kiellettiin kuolemanrangaistuksen uhalla. Tällaisten siirtymisten estämiseksi kiellettiin venäläisiä pitämästä palveluksessaan luterilaisia ja ei-venäläisiä. 1600-luvun puolivälistä lähtien oli superintendentillä ja konsistorilla oikeus käyttää maallista valtaa apunaan pakottaessaan kreikkalais-katolilaisia ottamaan osaa luterilaisten pappien pitämiin tarkastuksiin ja luterilaisiin jumalanpalveluksiin, oikeus, joka ei alkuaan kuulunut Stahellin valtuuksiin. Niitä kreikkalais-katolisia, jotka hallituksen määrääminä rukouspäivinä jäisivät pois luterilaisista jumalanpalveluksista, uhattiin rangaista tottelemattomuudesta hänen kuninkaallista majesteettiaan kohtaan. Kreikkalais-katolilaisten tuli edellä mainittujen velvollisuuksien ja rajoitusten lisäksi osallistua luterilaisen papin palkkaamiseen; yksinpä niistäkin toimituksista, jotka kreikkalais-katolinen pappi suoritti, meni maksu luterilaiselle papille.

Näitä hallituksen ohjeita ja määräyksiä toimeenpannessaan joutui piispa Stahell ankariin yhteenottoihin maan kreikkalais-katolisen väestön kanssa. Kiivasluontoisena hän menetteli liian ankarasti ja omavaltaisesti sellaisissakin tapauksissa, joissa humaanisemmatkin keinot olisivat auttaneet. Määrätessään v. 1643 Ivangorodin Elisein luostarin lakkautettavaksi hän antoi viedä sieltä pois 35 arvokasta kirjaa; hallitukselle hän ehdotti koko paikan hävittämistä "epäjumalanpalveluksen tyyssijana" toimenpide, jonka hallitus näyttääkin hyväksyneen. Mikä vaikutus tapahtuneella oli maan kreikkalais-katolisiin, ilmeni selvästi superintendentin yrittäessä pitää tarkastusta Ivangorodin venäläisessä kirkossa (samana vuonna syksyllä).

"Me emme tahdo mitään kuulla", huusi kansa piispalle tämän yrittäessä rauhoittaa kuohuksissa olevaa seurakuntaa. Paikalla ollut venäläinen pappi Osip tuki joukon vaatimusta, ties oli sen alkuun panijakin. "Tämä kansa ei halua vastaanottaa katkismusta, sillä se ei ole oikea, ei meillä myöskään ole mitään tekemistä Lutherin kanssa", sanoi Osip. Huuto kirkossa yltyi tämän jälkeen yltymistään. "He porisivat kuin mielipuolet", sanotaan jälkeenpäin suoritetun tutkimuksen tuloksina esitetyssä "tosiselostuksessa" Piispan oli lopulta pakko poistua rähisevän kansanjoukon parista "uusine oppeineen ja katkismuksineen" Hallitus rankaisi metelöitsijöitä liiankin kovakouraisesti. Osip erotettiin virastaan, muut metelin johtajat saivat raskaita sakkoja. (Osip pääsi jälleen virkaansa noin vuoden kuluttua sen perusteella, että hänen seurakuntalaisensa olivat oppineet katkismuksen.) Jokseenkin samanlainen kohtaus kuin Ivangorodissa, sattui v. 1649 myöskin Narvassa, jolloin kreikkalais-katolilaiset uhkasivat jäädä pois jumalanpalveluksesta, jos piispa sinne saapuisi.

Piispa Stahellin ja Ruotsin hallituksen yhteisponnistuksien tuloksena väheni Inkerin kreikkalais-katolilaisten lukumäärä vuosi vuodelta. Toiset heistä kääntyivät luterilaisuuteen — ainakin näennäisesti — toiset taas pakenivat rajan yli Venäjän puolelle. Puolentoista vuosikymmenen aikana (1640—1655) väheni maan kreikkalais-katolisten kirkkojen lukumäärä puolella, vuonna 1655 sanotaan näitä olleen enää vain 20 (entisten 40 asemasta). Vaikka rajan yli karkaamisesta oli määrätty kuolemanrangaistus, siirtyi silti Venäjän puolelle kokonaisia perhekuntia. Näitten tilalle tuli kumminkin Suomesta, Savosta ja Äyräpään kihlakunnasta, suomalaisia, joten Inkerin kansallinen yhteys tästä vain eheni. Kun sitten syttyi v. 1656 sota Venäjän ja Ruotsin välillä, tapahtui sen aikana ja sen jälkeen kreikkalais-katolisten suuri maasta muutto. Venäjälle siirtyneiden lukumäärä yksistään Aleksei Mihailovitšin hallituskaudella (1645—1676) on laskettu 50 tuhanneksi.

Inkerinmaan kreikkalais-katolisen väestön vähetessä kasvoi sen suomalais-luterilainen aines kasvamistaan. Kun Inkerissä v. 1630 oli luterilaisia kirkkoja vain 8, oli niitä v. 1655 jo 36. Luterilaisten pappien lukumäärä nousi vastaavana aikana 8:sta 42:een. 1600-luvun alkupuolella muodostivat suomalaiset tuskin kolmannesta Inkerin asujamistosta, samaisen vuosisadan lopulla oli heitä 3/4 koko väestömäärästä.

Piispa Henrik Stahellin suurisuuntainen yritys käännyttää Inkerin kreikkalais-katoliset inkerikot, vatjalaiset, venäläiset luterilaisuuteen ei onnistunut. Itse kuoli hän sotavuonna 1657 kesäk. 7:ntenä. Vuosien 1656—1661 sota oli tavallaan uskonsota sekin. Sanotaanhan maahan hyökänneiden venäläisten silloin saaneen "tehokasta apua Käkisalmen läänin ja Inkerin talonpojilta." Tällä sanonnalla on luonnollisesti ymmärrettävä näitten molempien maakuntien kreikkalais-katolisia asukkaita. Mutta sodan loputtua syveni ja lujittui Inkerin suomalaisessa väestössä käsitys, että luterilaisuus ja suomalaisuus kuuluvat ehdottomasti yhteen.

Inkerin kirkollisten olojen järjestäjänä ansaitsee piispa Stahell, työn ja taistelujen mies, nimen Inkerin ensimmäisten suurmiesten joukossa. Ei suinkaan vähimmin hänen toimintansa ansiosta Inkerin kirkosta on tullut se kansallinen kasvattaja, jonka turvissa Inkerin kansa on voinut vuosisatojen halki säilyttää suomalaisen kansallisuutensa.

ANTTI SOVIJÄRVI:

MATKAMUISTELMIA LÄNSI-POHJASTA

Eivätpä yksin Inkeri ja Karjala ole raja-aidoin Suomi-äidistään erotettuja, vaan ovathan samanlaisen kohtalon alaisiksi joutuneet myös Ruotsille kuuluva Länsi-Pohja ja pohjoinen, Norjalle kuuluva Ruijakin. Kuitenkin ovat suomalaiset Länsi-Pohjassa ja Ruijassa paljon paremmassa asemassa kuin inkeriläiset ja karjalaiset ulkosuomalaisveljensä. Melkoinen yllätys oli ainakin tämän kirjoittajalle Länsi-Pohjan vauras elinkanta, vaikkakin taas toisaalta tuotti pettymystä viileä välinpitämättömyys suomen kielen aseman parantamista tarkoittavia pyrintöjä kohtaan.

Viime kesänä jouduin nim. erään kielentutkijan kanssa murretutkimusmatkalle Länsi-Pohjan suomalaisten keskuuteen, jolloin murteita koskevien havaintojen ohella jouduimme tarkkaamaan myöskin Länsi-Pohjan oloja yleensä.

Kirjoittaja Narvikin kaupungissa.

Ylitornio (Övertorneå) oli ensimmäinen etappipaikkamme. Siellä totesimme omakohtaisesti puhuttavan aivan samaa, n.s. Tornion jokivarren murretta kuin Suomen puoleisellakin rannalla. Suomalaisessa majatalossa kuulimme lasten kummaksemme puhuvan keskenään ruotsia, vaikka heidän vanhempansa käyttivätkin suomea keskustelukielenään. Kun tiedustelimme syytä tähän, selitettiin meille, että vanhemmat haluavat puhua lapsilleen vain ruotsia, jotta he voisivat paremmin seurata opetusta täydellisesti ruotsinkielisissä kansakouluissa. Sama ilmiö toistui sitten yleensä muuallakin Länsi-Pohjassa. Kun seuraavana päivänä komealla autobussilla matkasimme pohjoiseen päin, kiintyi huomiomme erikoisesti hyvin kunnostettuihin maanteihin ja siisteiltä näyttäviin taloihin. Pian olimme hurauttaneet Korpilompolon ja Tärännön kirkonkylien kautta Antinkylään. Sikäläisessä majatalossa oli isäntänä eräs Iisalmelta kotoisin oleva, Martikainen-niminen maanviljelijä, joka otti meidät varsin ystävällisesti vastaan. Sanakyselyjemme jälkeen kertoilimme talon väelle ja sen vieraille Suomen uutisia. Erikoisesti innostutti heitä sellainen huomautus, että Länsi-Pohjan suomalaiset ovat alkuaan suureksi osaksi Pohjan periä samonneiden, mahtavien kainulaisten ja pirkkalaisten jälkeläisiä.

Varhain seuraavana aamuna lähdimme matkalle kohti Vittangin kirkonkylää, jonne saavuimme keskipäivän tienoilla. Tiheään asuttu kylä leveän Tornion jokiväylän varrella teki meihin kaikin puolin edullisen vaikutuksen. Vittangin suomalaisista saimme sen käsityksen, että he rakastavat äidinkieltänsä eivätkä halua sitä koskaan unhottaa. Tapasimme täällä muutamia vanhemman polven miehiä, jotka kertoivat saaneensa käydä Vittangissa aiemmin toiminutta suomalaista kansakoulua ja jotka ilolla muistelivat tätä aikaa. Nuorisokin käytti puhekielenään mieluummin suomea, vaikka se ruotsiakin luonnollisesti osaa.

Kirunan kaupunki, joka on maailmankuulu rautamalmikaivoksistaan, oli seuraava päämäärämme. "Linjurimme" ikkunasta häämöitti jo Kirunavaara rauhallisena ja vankkana. Sen juurella näkyi taloryhmä toisensa vieressä. Perille päästyämme saatoimme tutustua tämän nuoren kaupungin uudenaikaisiin, sieviin ja mataliin tiilihuviloihin. Kaupungin pääväestön muodostavat tuhannet kaivostyöläisperheet, joista suuri osa on suomalaisia.

Tukholmasta saapuvaa sähköjunaa odottelimme Kirunan komealla rautatieasemalla, missä näimme muutamia pieniä ja hinteliä Ruotsin lappalaisia kansallispuvuissaan. Pian jo istuimme kiitävässä sähköjunassa, joka jyrkissäkin käänteissä kulki huimaavaa vauhtia. Alkumatkalla Tornion järvi jykevine tunturitaustoineen tarjosi kauniita näköaloja, kunnes sitten junamme tuontuostakin alkoi sukellella tunturiseinämien lävitse, viipyen tunnelissa joskus minuutinkin ajan. Olimmehan tunkeutumassa Kölin vuorijonon korkeimpien harjanteiden läpi. Huolimatta keskikesästä loistivat tuntureiden huiput lumipeitteisinä sinivihreän vuonopohjukan kimmeltäessä niiden juurella. Ylpeydellä voimme muistella, että nämäkin uljaat seudut ovat kerran kuuluneet rohkeitten esi-isiemme valtapiiriin. — Norjan puolelle päästyämme alkoi pian pitkä, kiemurteleva alamäki, jota kesti Narvikin pääteasemalle asti.

Paluumatkalla Narvikin kuuluisasta satamakaupungista tapasimme junassa pari lappalaista nuorta miestä, jotka meille suomen kielellä kertoivat erään pienen Käyrävuopio-nimisen kylän sijaitsevan Krokvikin asemalta 3 kilometrin päässä. Teimme pikaisen päätöksen lähteä tuohonkin kylään, tutustuaksemme sen murteeseen. Rankassa sateessa tallustimme iltamyöhällä tähän pikkukylään. Yövyimme erääseen uutistaloon, jossa vielä ei ollut muuta kuin keittiö asuttavassa kunnossa. Aamulla saimme juttusille naapurin vanhan isännän, joka kertoi kylän ensimmäisten asukkaiden tulleen Suomesta, Vaasan tienoilta. Vanhuksen murrekin sitä todisti, sillä hän puhui "r:n kanssa" esim. "saret tulee" Nuorempi isäntäväki käytti sensijaan t:tä, siis "satet tulee"

Junalla taas Kirunan ohitettuamme päätimme pysähtyä Fjällåsen'in asemalle. Sieltä alkoi 8 kilometrin jalkataival Killimän kylään, jossa tiesimme puhuttavan erikoista murretta. Taivallettuamme 6 km huomasimme pienen taloryhmän vasemmalla parinsadan metrin päässä tiestä. Menimme sinne ja pian istuimme höyryävien kahvikuppien ääressä suomalaisen perheen uutistuvassa. Tiemme oli osunut sikäli oikeaan, että naapurissa kerrottiin asu-

van kylän vanhimpien asukkaiden. Sinne siirryttyämme oli talonväen lisäksi pian suuri joukko kylän nuortakin väkeä murreoppaanamme. Vanha emäntä oli varsin toimelias ja avulias sekä myös ainoa, joka uskalsi puhua fonografiimme. Muut pelkäsivät jos mitäkin salakavaluutta piilevän oudonnäköisten hommiemme takana. Hauskoina murremuotoina painuivat mieleemme esim. "kissan kepala" (käpälä), "isu poru" (iso poro). Murteessa tuntui selvästi Ruotsin lapin vaikutus.

Viimeinen tutkimuspaikkamme oli Nattavaaran kyläkunta, jonne matkasimme Jällivaaran kautta. Pohjansamoilija Samuli Paulaharjusta tuntui tähän kylään jääneen mieluisa muisto, koskapa hänestä niin suurella harrastuksella ja innolla kertoiltiin. Erään talon pihamaalla jututin kylän nuoria miehiä, jotka sanoivat tarinan kertovan Nattavaaran nimestä näin: useita miespolvia sitten oli Karjalasta tullut kolme veljestä näille seuduin ja asettunut eri tahoille asumaan. Yksi heistä oli Nathanael nimeltään. Hän on Nattavaaran kylän kantaisä. Vanhempaa murretta pitivät nuoret miehet kovin naurettavana sen muutamien lappalaisuuksien vuoksi. Muuten vallitsi paikkakunnalla harras laestadiolaisuus, minkä vaikutuksesta varmaan myös arasti suhtauduttiin koneellisiin tutkimuksiimme, peläten niiden olevan jotain pahan hengen palvelemista. Senpä vuoksi vasta pitkän selittelyn jälkeen saimme epäilijät ainakin jonkinverran uskomaan puuhiemme vilpittömyyteen.

Bodenin sievän kaupungin kautta palasimme jälleen Suomen rajalle Karunkiin. Matkalla pistivät silmään sellaiset puolisuomalaiset paikannimet kuin Niemisel, Avafors ja Morjärv, jotka osaltaan todistavat väistynyttä, alkuperäistä suomalaisasutusta Länsi-Pohjan eteläosissa.

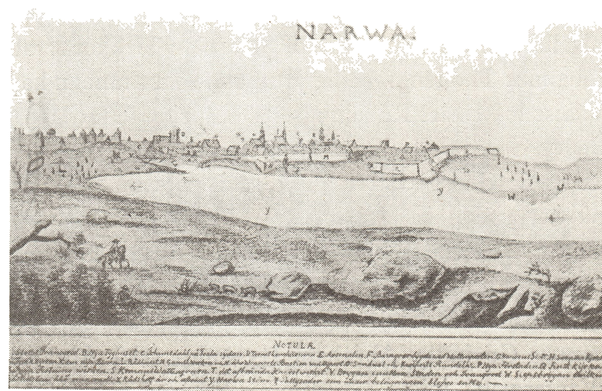
H. K. ERVIÖ:

INKERIN PAPPEJA SUURTA POHJAN SOTAA PAOSSA

Ruotsi-Suomen vallan viimeisinä vuosikymmeninä oli Inkerin evankelis-luterilainen kirkko saavuttanut lujan ja merkittävän aseman. Kirkollinen elämä oli saatu kaikkialla järjestetyksi, ja niin voitiin ruveta kiinnittämään yhä enemmän huomiota kirkon varsinaisen kutsumustehtävän suorittamiseen. Samalla tavalla alkoivat kouluolot, joista huolehtiminen oli niinikään kirkon käsissä, kehittyä yhä parempaan suuntaan. Varsinkin ne vuodet, jolloin Inkerin superintendenttinä oli Juhana Gezelius nuorempi, josta sittemmin tuli Turun piispa isänsä laajakantoisen työn innokas ja taitava jatkaja, olivat erikoista nousun ja kehityksen aikaa. Kirkolle oli näin aivankuin annettu tilaisuus valmistaa Inkerin suomalaista väestöä kestämään niitä raskaita aikoja ,jotka sillä oli edessään.

Ensimmäisinä tapasivat sitä 1600-luvun viimeisen vuosikymmenen ankarat katovuodet ja niitä seurannut suuri nälänhätä, joka teki hävittävää työtään Inkerin suomalaistenkin keskuudessa. Ja tuskin oli ehditty alkaa toipua katovuosien tuomista vitsauksista, kun puhkesi uusi ahdistusten aika. Syttyi suuri pohjan sota, jonka hävityksen aallot vyöryivät laajalti yli Inkerin rajojen ja joka teki lopun Ruotsi-Suomen mahtavuuden ajasta irroittaen samalla yhteisestä isänmaasta sekä Inkerin että osia varsinaisesta Suomesta.

1600-luvun lopulla oli Inkerissä 31 suomalaista seurakuntaa, joissa oli kaikkiaan 36 pappia. Nälänhätä harvensi heidänkin rivejään, ja kun suuri pohjan sota alkoi, joutuivat jäljelle jääneet pakenemaan vihollislaumojen edellä ja etsimään itselleen usein turvapaikan turvapaikan jälkeen. Suuri osa Inkerin papeista kulkeutui näin Suomeen, joku heistä edelleen aina Ruotsiin, vieläpä Eestiin saakka. Osa jälleen, lähinnä Länsi-Inkerissä toiminneita, pakeni länteen päin ja löysi itselleen turvapaikan lujasti varustetusta Narvasta. Koetamme seuraavassa lyhyesti kuvata näiden pappien vaiheita, sen mukaan kuin käytettävissämme olevat tiedot tekevät sen mahdolliseksi.

Narva 1700-luvulla.

Länsi-Inkerin seurakuntien pappien oli lähdettävä pakomatkalle nähtävästi jo loppukesästä vuonna 1700, jolloin Pietari Suuri kaikista päinvastaisista vakuutteluistaan huolimatta yhtyi Ruotsi-Suomen vihollisiin lähettäen sotajoukkonsa Narvaa piirittämään. Nämä eivät rajoittuneet kuitenkaan vain tähän, vaan samalla tehtiin pitkälle ulottuvia hävitys- ja ryöstöretkiä niin hyvin Eestiin kuin luonnollisesti myöskin Inkeriin. Kun sitten Kaarle XII:nnen voitokas ruotsalais-suomalainen armeija oli murskannut venäläisten piiritysjoukot ja vapauttanut Narvan, saivat inkeriläisetkin lyhyen hengähdyshetken. Olivatko seurakuntien papit venäläisten jo ensi kertaa alkaessa liikehtiä kerääntyneet Narvaan tai olivatko he etsineet turvaa muistakin Inkerin linnoituksista, emme varmuudella tiedä. Joka tapauksessa on todennäköistä, että he Narvan taistelun jälkeen saattoivat ainakin joksikin aikaa palata takaisin seurakuntiinsa lähteäkseen uudelleen pakolaisen tielle, kun Pietari syksyllä vuonna 1702 aloitti Inkerin valloittamisen.

Jo samana syksynä menetettiin venäläisille Pähkinälinna ja seuraavana keväänä Nevanlinna, Kaprio sekä Jaama. Syksyn tullen ulottuivat venäläisten ryöstöretket jälleen Narvan lähimpään ympäristöön, joten jo tällöin oli koko Inkeri todellisuudessa heidän

hallussaan. Vain Iivananlinna piti enää puoliaan, mutta senkin vuoro tuli heti Narvan valtauksen jälkeen.

Narva oli suonut tällöin turvan ainakin seuraaville Inkerin papeille: Kaprion kirkkoherralle, rovasti Johannes Schützille, saman seurakunnan kappalaiselle Johannes Melartopaeukselle, Serepetan kirkkoherralle, rovasti Carolus Sarcoviukselle, saman seurakunnan kappalaiselle Johannes Forsmannille, Moloskovitsan kirkkoherralle Erik Holmeniukselle sekä kappalaiselle Jöran Kyanderille, Narvusin kirkkoherralle eli diakonille Thomas Wackileniukselle ja sen kappalaiselle Henrik Mulinukselle, Kattilan kirkkoherralle Johannes Thollengreenille ja saman seurakunnan kappalaiselle Mikael Rubelliukselle, Kaprion kappalaiselle Georg Sarcoviukselle, Kupanitsan seurakunnan kappalaiselle Georg Östermanille sekä papeille Bernhard Sketlerukselle ja Johannes Möllengreenille, joiden seurakuntaa emme tunne. Näiden lisäksi oli Narvasta etsinyt itselleen suojaa Novasolkan kirkkoherran Gustav Törnen leski lapsineen ja pappismiehet Johannes Govinius, Abraham Hyvenius sekä Abraham Wasserman, joista sittemmin, Narvan valloituksen jälkeen, tuli Inkerin pappeja. Samoin voisimme mainita myöskin Narvan suomalaisen seurakunnan kirkkoherran Eerik Buuren ja hänen apulaisensa, teologian ylioppilaan Andreas Norbergin, joka hänkin sai myöhemmin Inkeristä papinpaikan.

Suuri oli siis niiden pappien luku, jotka Narvasta olivat itselleen ja perheilleen pakopaikan löytäneet. Kun kaupunki oli tulvillaan muitakin pakolaisia ja kun he eivät olleet voineet paljoakaan omaisuudestaan mukanaan kuljettaa, on ymmärrettävää, minkälaisessa hädässä ja ahdistuksessa he siellä joutuivat elämään. Se kuvastuu myöskin niistä kirjeistä, jotka tuolta ajalta ovat säilyneet. Niinpä he kääntyvät sekä Tallinnan konsistorin että Narvan maistraatin puoleen pyytäen, että ne tulisivat heille heidän hädänalaisessa tilassaan avuksi. "Se vähä, minkä olemme mukanamme tuoneet, on jo kauan sitten pantu menemään, myyty ja kulutettu, joten me emme näe nyt muuta kuin kuoleman edessämme", kirjoittivat he viimeksi mainitulle anoen, että heille jaettaisiin ruokavaroja ja että kaupungissa pantaisiin toimeen keräys heidän hyväkseen, jotteivät he joutuisi vaimoineen ja lapsineen nälkään nääntymään.

Tallinnan konsistori lähettääkin heidän avustamisekseen yli 67 taalaria, mutta miten menettelee maistraatti, sitä emme varmuudella tiedä Näyttää siltä, ettei se ollut erikoisemmin halukas pakolaispappeja auttamaan, jos sillä lienee ollut siihen mahdollisuuksiakaan, koskapa nämä vähän myöhemmin uudistavat pyyntönsä.

Kaupungin piirityksen aikana saa kotiinkutsun Inkerin viimeinen superintendentti Johannes Rungius. Sen aikana teki kuolema työtään myöskin pakolaispappien joukossa. Jöran Kyander kuolee vuonna 1703 tai seuraavan vuoden alkupuolella, Georg Österman ja Johannes Thollengreen vuonna 1704, joko ennen valloitusta tahi heti sen jälkeen. Henrik Mulinuksen, Johannes Möllengreenin ja Bernhard Sketleruksen kohtalosta puuttuvat sensijaan tiedot.

Mutta sota-aika ei ainoastaan eroittanut vaan myöskin yhdisti. Niinpä tiedämme Johannes Schützin naineen Gustav Törnen lesken Eva Maria Molsdorffin, Abraham Hyveniuksen Narvan vaivaistalon saarnaajan M. Aganderin lesken Ingeborg Melijnin ja Andreas Norbergin Jöran Kyanderin lesken Maria Wallenbergin.

Kun venäläiset vihdoin 9 p:nä elokuuta 1704 valloittivat Narvan, oli siellä olevien pakolaispappien ensimmäisenä ajatuksena päästä takaisin Inkeriin seurakuntiaan tai pikemminkin niiden jäännöksiä palvelemaan. Tässä mielessä he kääntyivät kenraali-kuvernööri Aleksander Menshikovin puoleen, joka suostuukin heidän anomukseensa. Ainoaksi ehdoksi asetetaan, että he sitä ennen vannovat uskollisuudenvalan uudelle hallitsijalleen.

Näin pääsivät ne Inkerin suomalaisten seurakuntien papit, jotka olivat jaksaneet kestää yli neljä vuotta jatkuneen pakolaisuutensa vastukset ja vaivat, palaamaan takaisin seurakuntiinsa täyttämään niitä tehtäviä, jotka heille noina raskaina aikoina Jumalan sanan palvelijoina oli annettu.

Ahdistukset ja kärsimykset eivät suinkaan loppuneet tähän. Seurakunnat olivat sodan hävittämiä, seurakuntalaisten luku suuresti harventunut. Kirkolliset olot olivat epäjärjestyksessä, ja työntekijäin mielessä oli epävarmuus siitä, miten uusi esivalta tulisi suhtautumaan heidän, toisuskoisten, työhön ja toimintaan. Ja ehti kulua vain muutama vuosi, kun uusi, ankara isku kohtasi Inkerin kirkkoa. Sen papit karkoitettiin kauaksi Sisä-Venäjälle. Mutta sitä kalliimpi oli varmaan monelle papille heidän pyhä tehtävänsä noina raskaina vuosina. Saivathan he julistaa lohdutuksen ja iankaikkisen vapahduksen sanaa rakkaan Inkerinsä kärsivälle ja monin tavoin raskautetulle kansalle.

INKERIN TALONPOIKIEN LÄHETYSTÖ TROTSKIN LUONA

Eräs muistelma vuodelta 1920.

Vuonna 1920 olivat Neuvosto-Venäjällä rauhattomat ajat. Ankara kansalaissota riehui useilla rintamilla, ja talonpoikien kapinoita oli eri tahoilla maata. Elintarvepula kärjistyi päivä päivältä, nälkiintyneitä sotilaita kuljeskeli maaseudulla ryöstäen talonpojilta viljaa ynnä muita elintarpeita. Erikoisen suuri nälänhätä uhkasi Pietaria, josta lähetettiin maaseudulle suomalaiskyliin erikoisia retkikuntia ryöstämään talonpojilta viljaa.

Eräänä sateisena lokakuun päivänä 1920 saapui tällainen retkikunta myöskin meidän pitäjäämme, joka sijaitsee aivan Pietarin kaupungin liepeillä. Retkikunta majoittui paikalliseen neuvostoon, josta komissaari Saveljev lähetti uhkavaatimuksen paikkakunnan talonpojille määrätyn ajan kuluessa tuoda retkikunnalle viljaa ynnä muita elintarpeita. "Jos tätä vaatimusta ei täytetä kolmen päivän sisällä", ilmoitti komissaari, "niin kaikki isännät vangitaan, omaisuus ryöstetään ja perheet karkoitetaan." Talonpojat katsoivat parhaaksi olla luovuttamatta enää viljaa, kun aikaisemmin jo useamman kerran oli toimeenpantu pakollisia viljanryöstöjä. Tämän kuultuaan lähetti retkikunnan päällikkö Saveljev läheisiin kyliin useita aseistettuja miehiä, jotka vangitsivat useita talonpoikia ja ryöstivät huomattavan määrän viljaa ynnä muita elintarpeita.

Kylässämme asui samaan aikaan erään suomalaisen komissaarin Hurskasen vaimo, joka neuvoi talonpoikia kääntymään asiassa miehensä puoleen. Komissaarin kehoituksesta järjestettiin yhteinen kokous, johon saapui useita satoja talonpoikia lähikylistä. Kokouksessa laadittiin selostus, kuinka paljon viljaa siihen mennessä oli ryöstetty talonpojilta, sekä valtuutettiin kolme talonpoikaa valittamaan tapauksesta ylemmille neuvostoviranomaisille.

Seuraavana päivänä saapuivat valtuutetut Pietariin komissaari Hurskasen kansliaan, jossa ilmoitettiin, että ryöstäjät ovat vastavallankumouksellisia ja he tulevat saamaan ansaitun rangaistuksensa.

Eräs Inkerin orjuuttajista.

Samalla Hurskanen soitti puhelimella johonkin virastoon, lähti ulos ja pyysi lähetystöä mukaansa.

Hetkisen kuluttua saavuimme erääseen virastoon, jossa tsekistit olivat eteisessä täysissä sotavarusteissa. Komissaari ilmoitti asian eräälle virkailijalle, jonka jälkeen hän poistui ilmoittaen meille, että asiamme tullaan kohta käsittelemään.

Peljästyneinä jäimme paikoillemme ja ryhdyimme katselemaan ympärillemme. Erään oven yläpuolella näimme kirjoituksen "Bronstein", jolloin eräs edustajistamme lausui: "Nyt meidät hukka perii, sillä olemme itsensä juutalaisen komissaari Trotskin kanslian eteisessä." Meitä alkoi kaduttaa, että lähdimme tällaiselle matkalle ja toivoimme mitä pikemmin pääsevämme pois koko virastosta.

Odotettuamme parisen tuntia meidät vihdoin kutsuttiin sisälle. Huomasimme olevamme itsensä Trotskin virkahuoneessa. Sotakomissaari loi meihin tiukan katseensa ja ärjäsi: "Tulkaa lähemmäksi!" Hiukan tarkastettuaan meitä kysäsi Trotski jälleen vihaisesti: "Mitä varten olette tulleet luokseni?" Jäimme tämän jälkeen aivan sanattomiksi, mutta rohkein joukostamme kuitenkin astui komissaarin eteen ja lausui vapisevin äänin: "Kansan valtuuttamina olemme rohjenneet tulla herra komissaarin luo, sillä jo useamman kerran on

meiltä ryöstetty elintarpeita, vangittu useita talonpoikia ja nyt uhataan karkoittaa suuri joukko talonpoikia, jos emme voi luovuttaa retkikunnalle suurempaa määrää viljaa.

Tähän ärjäsi komissaari: "Onko teillä mukana valtakirja ja ote talonpoikien kokouksen päätöksestä?" Esitimme komissaarille vaaditut todistukset ja valtakirjat, jotka luettuaan ärjäsi Trotski uudelleen: "Teillä on kotona tarpeeksi viljaa, josta suurimman osan olette piilottaneet, ja tulette vielä tämän jälkeen meitä häiritsemään." Vakuutimme nöyrästi, että asiamme on oikea ja kansan suuri hätä on pakoittanut meidät tulemaan tänne. "Jos asia on niin" ilmoitti Trotski, "lähetän viipymättä rankaisuretkikunnan tutkimaan asiaa ja saattamaan syylliset vastuuseen."

Trotskin määräyksestä saapuikin tarkastuslautakunta kyläämme ja ryhtyi ottamaan selvää asiasta. Kuultuaan talonpoikien selostuksen vapautti toimikunta kaikki vangitut talonpojat ja riisui aseista retkikunnan miehet.

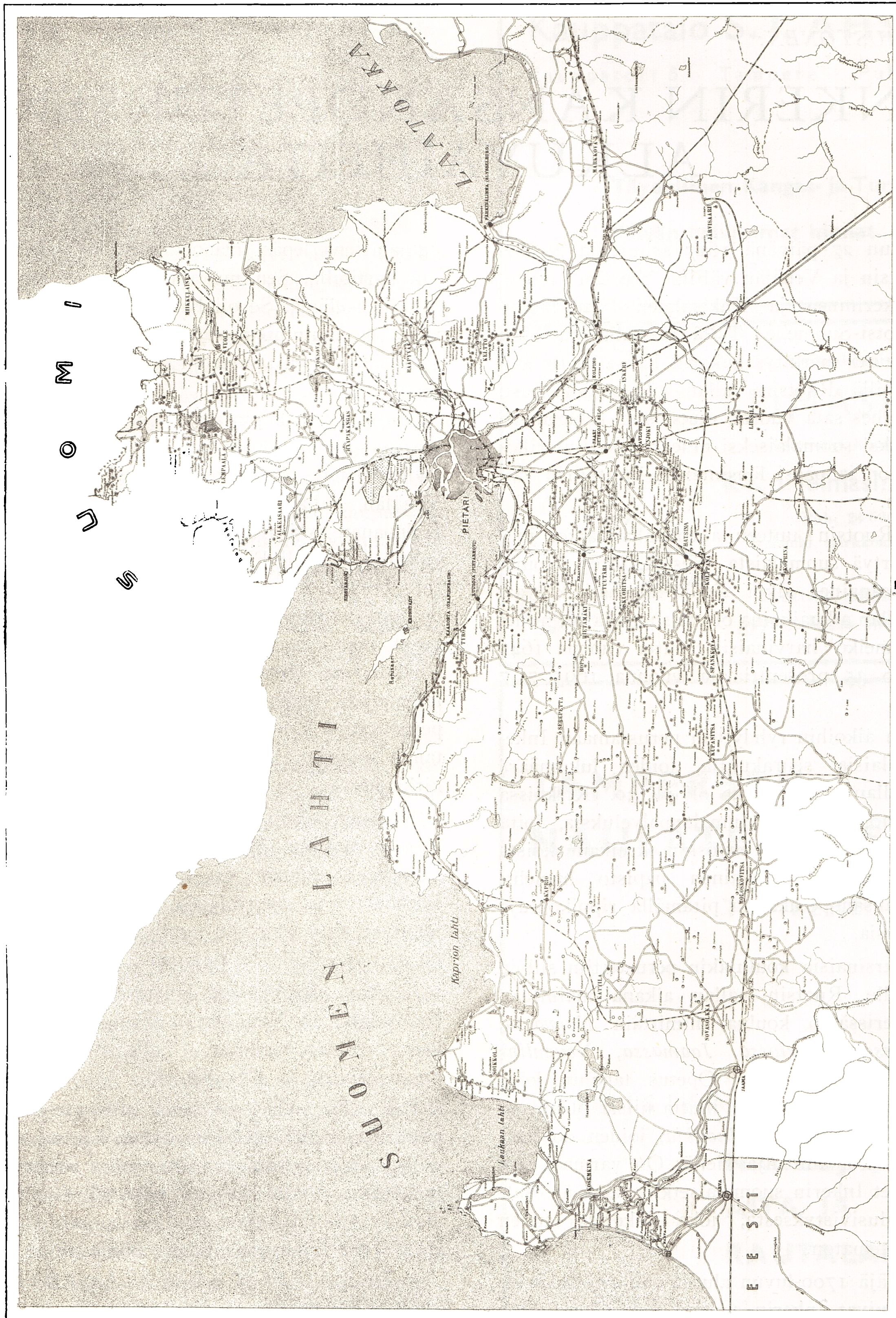
Samaan aikaan eräs urkkija oli ilmoittanut, että joku talonpoika oli piilottanut jonkin määrän viljaa pellolle. Kun tämä tuli ilmi, päätti tarkastuskomitea vangita kaikki Trotskin luona käyneet henkilöt sekä useita muita paikkakunnan talonpoikia. Nyt ei auttanut muu kuin lähteä karkuteille, sillä muuten meitä uhkasi varma perikato.

Lähdimme joukolla yöllä metsään, jossa viivyimme koko yön, ja seuraavana aamuna päätimme pyrkiä Pietariin. Olimme karkumatkalla 3 viikkoa, jolloin useita kertoja toimeenpantiin kodeissamme kotietsintöjä, mutta turhaan. Kun kaupungissa olomme alkoi käydä vaaralliseksi, päätimme jälleen siirtyä maaseudulle kotikylämme lähellä olevaan metsään, jonne sukulaiset silloin tällöin toivat meille ruokatarpeita. Kun kolmen viikon kuluttua saimme kuulla, että ryöstöretkikunta oli poistunut paikkakunnalta, siirryimme jälleen koteihimme, jonka jälkeen saimme rauhassa oleskella paikkakunnalla.

Trotskin metsävanki.

Neuvostoliiton kommunistisen puolueen keskuskomitea.

Inkerin kartta. Toimittanut Juuso Mustonen.

JUUSO MUSTONEN

INKERIN KANSANOPETUKSEN ALKUVAIHEITA

Helmikuun 27 päivänä 1617 solmittiin Stolbovassa Ruotsin ja Venäjän välillä "ikuinen" rauha, jolloin Inkerinmaa ja Käkisalmen lääni luovutettiin Ruotsi-Suomelle. Tällä rauhalla on ollut erikoisen suuri merkitys Inkerin kansalliselle säilymiselle, sillä Ruotsin vallan aikana, jota kesti Inkerissä lähes sata vuotta, muodostui Inkerinmaa melko eheäksi suomalaiseksi alueeksi, sai luterilaisen uskonnon ja pääsi länsimaisen kulttuurin vaikutuspiiriin.

Tähän Ruotsin uuteen alusmaahan alkoi joukottain siirtyä suomalaista väestöä, joten suomalainen kansanaines alkoi siellä nopeasti kasvaa. Ruotsin vallan alkuaikoina olivat suomalaiset nimet Inkerissä melko harvinaisia, mutta vuonna 1641 oli niitä jo 35 prosenttia ja vuonna 1695 71,7 prosenttia.

Samoihin aikoihin ryhdyttiin perustamaan Inkeriin luterilaisia seurakuntia, joiden lukumäärä Ruotsin vallan loppuaikoina oli yli 30. Kirkoissa pidettiin suomenkielisiä jumalanpalveluksia, joita kuulemaan pakotettiin myöskin kreikanuskoista väestöä. Samalla luterilainen papisto huolehti myöskin kansanopetuksesta pitämällä rippikouluja ja kylälukusia.

Mutta varsinaisia koulujakin perustettiin silloin Inkerinmaalle. Ruotsin vallan aikana mainitaan olleen Inkerissä 9 koulua, nimittäin *Narvassa, Ivangorodissa, Kapriossa, Jaamassa, Nevanlinnassa* ja *Pähkinälinnassa.* Opetus tapahtui kouluissa ruotsiksi ja latinaksi, mutta niissä oli myöskin erikoisia *suomalaisia luokkia,* joiden oppilaat eivät taitaneet mainittuja kieliä. On varmaa, että silloin monet Inkerin suomalaisetkin pääsivät osallisiksi koulusivistyksestä, joka Inkerissä ennen sitä oli tuntematon.

Kun Venäjä 1700-luvun alussa valloitti Inkerinmaan, joutuivat Inkerin suomalaiset jälleen maaorjuuteen, jolloin pitkiin aikoihin ei voinut tulla minkäänlainen koulutyö kysymykseen. Raskaana painajaisena lepäsi maaorjuuden ies Inkerin kansan hartioilla. Sen mukainen oli myöskin kansan henkinen elämä. Se oli Kullervon tarinan jokapäiväistä kertautumista, sadun sankarin sieluntuskien ja epätoivoisen taistelun yhtämittaista uusiutumista.

Mutta jo tämänkin ajan loppuaikoina herätettiin kysymys kansanopetuksen järjestämisestä Inkerin suomalaisten keskuuteen. Ensimmäinen koulu Venäjän vallan aikana perustettiin vuonna 1785 Kolppanan kylän läheisyyteen. Sen perusti perintöruhtinas Paavali Pietarinpoika, josta vuonna 1796 tuli Venäjän keisari. Paavali asui silloin Hatsinan hovissa, jonka keisarinna Katariina II oli lahjoittanut pojalleen elokuun 6 päivänä 1783. Hovin alustalaisina olivat kaikki lähikylien suomalaiset talonpojat, joiden lapsia varten mainittu koulu perustettiin. Koulun perustamiseen lienee vaikuttanut myöskin silloinen Kolppanan seurakunnan kirkkoherra.

Hovissa suosittiin suomalaisia ja saksalaisia. Tarun mukaan Paavali itsekin oli suomalaista sukuperää. Suurin osa hovipalvelijoista oli joko saksalaisia tai suomalaisia. Tähän lienee vaikuttanut se, että Paavalin puoliso Maria Feodorovna oli syntyperältään saksalainen.

Koulua ylläpidettiin kokonaan hovin varoilla. Opettajalle eli "koulumestarille" maksettiin palkkaa 77 ruplaa vuodessa, 9 kulia kauroja ja lisäksi vapaa asunto, valo ja lämpö.

Lukuvuosi koulussa kesti mikonpäivästä vappuun. Oppiaineina olivat suomen- ja venäjänlukeminen sekä kirjoitusta niille, joilla siihen oli taipumusta — siinä koulun koko ohjelma. Opetus oli maksuton. Jokainen oppilas sai koulusta ilmaiseksi virsikirjan ja katekismuksen.

Ensimmäisenä opettajana Kolppanan koulussa oli *Pietari Raikkerus.* Raikkeruksen jälkeen tuli koulumestariksi *Abraham Matinpoika Kuivanen,* joka kuoli v 1800. Hänen aikanaan siirrettiin

koulu lähemmäksi Kolppanan kirkkoa. Kuivasen käytettäväksi annettiin hovin puolesta pieni palsta maata, josta myöhemmin osa luovutettiin Kolppanan seminaarin rakennustontiksi ja tarhamaaksi. Kuivasen suvusta sen jälkeen lähtivätkin kaikki koulumestarit aina vuoteen 1866, jolloin koulu muutettiin kunnan kouluksi. Muina opettajina olivat *Pietari Kuivanen* 1800—1802, *Juhana Kuivanen* 1803—1840, *Abdreas Kuivanen* 1840—1848 ja *Pietari Juhananpoika Kuivanen* 1848—1866.

Seurakunnan kirkkoherra kävi usein koulua tarkastamassa sekä piti joka vuosi kylälukuset koululla. Koulun tulokset eivät olleet hyvää kotiopetusta parempia, mutta saihan tässä koulussa lähes vuosisadan aikana moni Inkerin poika oppia suomenkielen ohella myöskin lukemaan ja kirjoittamaan venäjää valmistuen siten kunnallisiin tehtäviin, jotka silloin melkein poikkeuksetta olivatkin omien miesten käsissä.

Vuonna 1812 perustettiin Hatsinan kaupunkiin lukkari Kelnin koulu, jota niinikään ylläpidettiin hovin varoilla. Koulu toimi kaksiluokkaisena. Koulussa opetettiin uskontoa, lukemista, kirjoitusta ja laskentoa. Opetuskielenä oli saksa. Koulussa oli myöskin Hatsinan suomalaisten lapsia. Oppilaita oli alussa 22.

Huhtikuussa 1844 avattiin Hatsinan luterilaisen kirkon yhteyteen *suomalainen kirkkokoulu,* jossa opetettiin uskontoa, suomen- ja venäjänkieltä, lukemista, kirjoitusta ja laskentoa. Koulua ylläpidettiin hovin varoilla. Opettajana toimi seurakunnan lukkari. Myöhemmin muutettiin koulu saksan-, suomen- ja vironkieliseksi, ja se oli toiminnassa aina Venäjän vallankumoukseen asti.

Rovasti *Sakari Finnander* perusti koulun Hietamäelle vuonna 1839. Luokkahuoneeksi luovutettiin seurakunnan tupa. Ensimmäiseksi opettajaksi otettiin Jälkylän talonpoika *Juhana Adaminpoika Käiväräinen,* jota rovasti erikoisesti valmisti tehtäviinsä. Koulussa työskenneltiin alussa vain sunnuntai-iltoina, sillä lapsilla ei ollut aikaa käydä koulussa arkipäivisin, mutta myöhemmin luettiin siinä myöskin lauantaisin koko päivä. Koulua ylläpidettiin seurakunnan vaivaiskassan varoilla, ja sen lisäksi kannettiin koulun hyväksi kerran vuodessa kirkkokolehti. Oppiaineina olivat suomen- ja venäjänlukeminen, kirjoitus, laskento ja laulu.

Opettajina koulussa olivat *Juhana Käiväräinen* 1839—1856, ja *Adam Pelkonen* vuoteen 1866, jolloin koulu muutettiin kunnan kouluksi.

Tuutarissa alettiin pitää sunnuntaikoulua poikaoppilaille vuonna 1847. Opettajana oli edellämainittu *Juhana Käiväräinen,* joka aamupäivällä opetti Hietamäellä ja iltapäivällä Tuutarissa. Myöhemmin työskenneltiin Hietamäen koulussa arkisin ja Tuutarissa pyhäpäivinä, kesällä kirkossa ja talvella pappilan tuvassa. Oppiaineet kummassakin koulussa olivat samat. Käiväräisien jälkeen tuli opettajaksi Tuutarin kouluun *Antti Kinnari.*

Vuonna 1863 perusti kirkkoherra *Öhqvist* Tuutariin myöskin arkikoulun, jonka opettajina olivat ennen mainittu *Kinnari* ja seurakunnan lukkari *Komonen.* Kolmantena opettajana mainitaan *Paavo Hirvonen,* joka lukuvuonna 1863—1864 oli kunnan varoilla kuuntelemassa opetusta Kolppanan seminaarissa.

Samoihin aikoihin avattiin myöskin Tyröön koulu. Ensimmäisenä niistä on mainittava n.s. *"veisaajain koulu",* jossa pääasiallisesti opetettiin virrenveisuuta ja haluaville myöskin suomenlukua ja kirjoitusta. Koulun tarkoituksena oli kehittää virsilaulua seurakunnassa ja saattaa ruumiita hautaan laulaen. Opettajana oli lukkari *Jaakko Björkqvist,* joka toi koulunsa oppilaat laulamaan, kun ruumiita kannettiin hautausmaalle. Tämä tapa levisi myöhemmin myöskin Inkerin muihin seurakuntiin, joissa vielä nytkin haudataan ruumiita "koulun kanssa" s.o. veisaten virsiä.

Vuonna 1841 päätti Tyrön kirkkoherra *Filip Modeen* perustaa "lauantaikoulun" joka aloittikin toimintansa seuraavana vuonna. Kirkkolaulun ohella opetettiin tässä koulussa myöskin suomen- ja venäjänlukua, laskentoa ja kirjoitusta, joita aineita opetti pappi itse. Koulua pidettiin ensin pappilan tuvassa lauantai-iltoina, mutta myöhemmin myöskin sunnuntaina illoin ja aamuin. Tämä koulu toimi keskeytymättä kymmenen vuoden aikana.

Varsinainen "sunnuntaikoulu" perustettiin Tyröön v 1852. Paitsi sunnuntaita siinä luettiin koko maanantaipäivä ja vieläpä tiistainakin puoli päivää, yhteensä siis kaksi lukupäivää viikossa. Oppiaineina olivat uskonto, suomen- ja venäjänluku, kirjoitus molemmilla kielillä, laskento, maantieto ja laulu. Kun varsinaisia lukukirjoja ei ollut, käytettiin niitä, mitä kulloinkin oli saatavana. Maantietoa opetettiin opettajan itsensä valmistamien oivallisten karttojen avulla. Jokaisella oppilaalla oli muistivihko, johon merkittiin muistiin opettajan esityksiä. Koulussa laulettiin ahkerasti

ja vieläpä opetettiin pojille nuottien tuntemusta, jotta helpommin voitaisiin oppia laulamaan koraaleja. Koulun palkattomana opettajana toimi 10 vuoden aikana rovastin poika ja apulainen *Konstantin Modeen.* Vuonna 1866 muutettiin tämäkin koulu kunnan kouluksi, ja sen opettajaksi tuli saman koulun oppilas, Kolppanan seminaarin päättänyt *Abram Tiisnekka,* joka samalla toimi myös seurakunnan lukkarina. Koulussa oli hyvä kuri, mallikelpoinen järjestys ja verraten hyvät saavutukset. Siinä saivat valmistuksensa lukuisat seurakunnan- ja kunnantyöntekijät.

Rovasti *Israel Sonny* perusti Kelttoon ensimmäisen koulun vuonna 1856. Hoviherra *Aleksander Tshoglokov* luovutti koulua varten 500 neliösylen suuruisen maapalstan sekä rakennuksen. Ensimmäisenä opettajana oli Toksovan lukkarin poika *Kaarle Osolanus,* joka oli opiskellut Pietarissa Pietari-Paavalin saksalaisessa kirkkokoulussa. Toiseksi opettajaksi tuli edellisen veli *Paavo Osolanus* vuonna 1866. Kolmantena opettajana oli eräs *Ekholm* niminen henkilö, joka kuoli vuonna 1867. Kun vuonna 1861 vapautettiin talonpojat maaorjuudesta, harmistui hoviherra niin, että peruutti kaikki koululle tekemät lahjoituksensa, jonka jälkeen koulua ylläpidettiin kunnan varoilla.

Mainittava on vielä eräs "kotikoulu" joka 1850-luvulla toimi Inkerin syrjäisessä seurakunnassa, Kattilassa. Siellä toimi silloin erittäin sivistynyt ja opetustaitoinen pappisperhe, kirkkoherra *Juhana Groundstroem* vanhempi ja hänen puolisonsa Engla, o.s. Ekbom. Pappilassa koulutettiin omat pojat aina yliopistoon asti. Siellä opetettiin myöskin paikkakunnan saksalaisten hoviherrain lapsia. Tässä "koulussa" sai valmistuksensa myöskin *Juhana Groundstroem* nuorempi, josta myöhemmin tuli harras Inkerin koulujen puoltaja. Tultuaan kirkkoherraksi Markkovaan hän perusti sinne koulun vuonna 1856. Koulu sijaitsi seurakunnan tuvassa. Oppiaineina olivat uskonto, suomen- ja venäjänkieli, laskento ja maantieto. Uskontoa opetti kirkkoherra ja muita aineita hänen sisarensa *Luise* ja *Sofia.* Oppilaita oli n. 40.

Skuoritsaan avattiin ensimmäinen koulu vuonna 1864. Kirkkoherra luovutti koulua varten osan asuinhuoneistaan, opetustarpeet hankittiin seurakunnan varoilla. Opettajina olivat leskirouva *Engla Groundstroem,* kirkkoherra *J Groundstroem* ja suntio *F Pokkinen.* Opettajille ei maksettu mitään palkkaa. Oppilaita oli koulussa n. 50. Vuonna 1871 siirrettiin koulu Puutostin kylään ja muutettiin kunnan kouluksi.

Rovasti *Groundstroem* perusti yhdessä lukkari *Pietari Kelon* kanssa Ropsun seurakuntaan koulun, joka sijaitsi lukkarin talossa Pienenkurkulan kylässä. Opettajana toimi lukkari *Kelo.*

Mainittava on vielä, että jo vuonna 1846 rakennutti Lopuhkinan saksalainen hoviherra Serepetan kirkonkylään kivirakennuksen koulua ja vaivaistaloa varten sekä luovutti niitä varten 4000 ruplan suuruisen rahaston, jonka koroilla mainittuja laitoksia oli ylläpidettävä. Lahjoitus oli kuitenkin vuosikymmeniä käyttämättä, kun ei ollut asiaan innostuneita ja kykeneviä henkilöitä. Kirkkoherra *Aron Lundströmin* aikana tosin yritettiin pitää sunnuntaikoulua, mutta sekin toimi vain yhden vuoden.

Kallivieren kansakoulu Viron Inkerissä.

Pietarin suomalaisella kirkkokoululla, joka perustettiin vuonna 1820, ja jonka opettajana on ollut m.m. itse Suomen "kansakoulun isä" *Uno Cygnaeus*, on ollut varsin huomattava merkitys Inkerin kansanopetukselle, sillä mainitussa koulussa opiskeli myöskin useita Inkerin talonpoikien lapsia. Alussa toimi koulu kolme- ja myöhemmin viisiluokkaisena n.s. valmistavana kouluna. Vuodesta 1860 lähtien perustettiin Pietarin kaupunkiin ja sen laidassa oleviin suomalaisiin kyliin useita kirkkokouluja, joissa opetus tapahtui suomenkielellä, venäjää luettiin eri oppiaineena. Ennen Venäjän vallankumousta vuonna 1917 oli mainittuja kouluja yhteensä 11.

Vuonna 1901 avattiin Pietarin suomalaisen kirkkotalon yhteyteen suomalainen yhteiskoulu, jolla on ollut erikoisen suuri merkitys Pietarin ja Inkerinmaan suomalaisten sivistysriennoissa. Monet tämän koulun oppilaista siirtyivät jatkamaan lukujaan Suomen oppikoulujen 8:lle luokalle, jossa suorittivat ylioppilastutkinnon, ja jatkoivat sen jälkeen opintojaan Helsingin yliopistossa. Samoin siirtyi Pietarin yhteiskoulusta useita oppilaita Kolppanan seminaariin, jossa he valmistuivat kansakoulunopettajiksi ja lukkareiksi.

*

Edellä on esitetty vain muutamia piirteitä Inkerin suomalaisen kansanopetuksen alkuvaiheista. Koulut olivat yksinomaan kirkkokouluja, joita ylläpidettiin seurakuntain varoilla ja joita perustamassa olivat luterilaisen kirkon toimihenkilöt, papit ja lukkarit. Kouluja on saattanut olla muissakin pitäjissä, mutta niistä valitettavasti ei ole käytettävissämme tarkempia tietoja. Tätä olettamusta todistaa m.m. se, että luku- ja kirjoitustaito siihen aikaan ei ollut kovinkaan harvinaista Inkerissä. Onhan tunnettua, että luterilainen kirkko jo 1600-luvulta lähtien oli vaalinut kansanopetusta Inkerissä. Pitämällä kylälukusia, rippi- ja sunnuntaikouluja he olivat luoneet Inkerin kansanopetukselle lujan perustan, jolle vuoden 1863 jälkeen, jolloin perustettiin Inkerinmaalle suomalainen opettajaseminaari, ryhdyttiin rakentamaan varsinaista kansakoululaitosta. Kun Kolppanan seminaari toimi yksiluokkaisena oppilaitoksena, josta vain 4 vuoden kuluttua päästettiin uusia opettajia, kehittyi Inkerin kansakoululaitos sangen hitaasti. Tämän vuoksi Inkerin kansakouluissa oli ainainen puute suomalaisista opettajista, ja oli pakko ottaa opettajiksi muualla, venäläisissä seminaareissa valmistuneita suomalaisia, virolaisia ja venäläisiä opettajia. Tätä todistaa parhaiten se, että vuonna 1913, jolloin seminaari oli toiminut tasan 50 vuotta, oli Inkerinmaalla yhteensä 229 kansakoulua, joissa opiskeli 8,172 oppilasta. Opettajia oli 265, josta suomalaisia 136, virolaisia 17 ja ummikkovenäläisiä 112.

Kyläkuva Länsi-Inkeristä.

Vasta vuonna 1917, Venäjän suuren vallankumouksen jälkeen, näytti koittavan Inkerin kansakoululaitoksellekin uusi ajanjakso. Silloin laajennettiin seminaaria, valmistettiin väliaikaisia opettajia ja siirryttiin kaikkialla suomalaisissa kouluissa äidinkieliseen opetukseen. Niinpä vuonna 1918 oli Inkerissä jo 314 suomalaista kansakoulua ja niissä 248 suomalaista opettajaa. Mutta tätä onnen aikaa ei kestänyt kauan. Lokakuussa tuli uusi vallankumous, joka keskeytti kaiken keväisen kylvön Inkerin kansanopetuksen vainiolla. Marraskuun 5 p:nä 1919 suljettiin Kolppanan seminaari, jolloin sen opettajat ja oppilaat lähtivät ase kädessä taistelemaan kansansa orjuuttajia vastaan.

INKERIN LIITTO

VUONNA 1935

Alkusanat.

Kuluneena toimintavuotena Inkerin Liitto entiseen tapaan on ajanut Inkerin kansallista asiaa, seurannut tilanteen kehitystä Inkerissä, levittänyt tietoja Inkerin hädästä sekä avustanut maassamme oleskelevia Inkerin pakolaisia.

Kulunut vuosi on tuonut Inkerille yhä uusia pettymyksiä ja sanoin kuvaamattomia kärsimyksiä. Kun viime huhtikuussa aloitettiin uudet joukkokarkoitukset, ovat Inkerin suomalaisten rivit jälleen huomattavasti vähentyneet. Mainittuna aikana kuljetettiin väkivalloin kotikonnuiltaan n. 7,000 henkeä, joista 4,000 vietiin Keski-Aasiaan ja 3,000 Uralille. Uskonnon vainot, henkinen sorto ja taloudellinen hätä ovat saattaneet Inkerin talonpoikaisväestön perikadon partaalle. Erikoisesti vainotaan kirkon toimihenkilöitä, seurakuntain jäseniä ja yksityisiä talonpoikia, joita rasitetaan suunnattomilla veroilla. Tämän vuoksi on Inkerissä jälleen ryöstetty lukuisten talonpoikain omaisuus, isännät vangittu ja perheet saatettu hädänalaiseen asemaan. Karkoituksia ja vangitsemisia peläten monet talonpojat ovat vapaaehtoisesti jättäneet kotinsa ja siirtyneet muille paikkakunnille joutuen siten perheineen mieronteille.

Kaiken tämän lisäksi on Inkerissäkin viime aikoina aloitettu voimaperäinen venäläistyttämistyö, joka saattaa Inkerin kansallisen säilymisen suureen vaaraan.

Kuten tunnettua, ryhdyttiin viime vuonna neuvostoviranomaisten toimesta lujittamaan "neuvostopatriotismia" ja kehittämään "leniniläis-stalinilaista kansallisuuspolitiikkaa" kaikkien Neuvostoliiton ei-venäläisten kansallisuuksien keskuudessa. On luonnollista, että tällöin ei unohdettu myöskään "Leninin kaupungin" liepeillä asuvaa Inkerin suomalaista väestöä, jota viime vuosina muutenkin on sangen kovakouraisesti kohdeltu. Inkerin suomalaiset kommunistit olivat pakoitetut kulkemaan virran mukana ja suorittamaan keskuudessaan "itsekritiikkiä", jolloin heidän mielestään eräissä piireissä on havaittu "paikallista natsionalismia, rauhoittuneisuutta ja sopuilun henkeä", joka on säälimättä murskattava.

Kaikki tämä on saanut alkunsa Stalinin XVII puoluekongressissa pitämästä puhesta, jossa hän selostaessaan Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikkaa on lausunut, että "tällä hetkellä päävaaran muodostaa se uklooni, jota vastaan on lakattu taistelemasta ja jonka näin ollen on annettu tulla valtiolliseksi päävaaraksi".

Tällaisen valtiollisen päävaaran poistamiseksi ovat Inkerinkin vallanpitäjät ryhtyneet erinäisiin toimenpiteisiin Ennen kaikkea erotettiin tehtävistään kaikki ne toimitsijat, joissa on havaittu mainittua "töllistelyä ja sopuilun henkeä" Koulujen opettajat pakoitetaan "stahanovilaiseen kilpailuun" venäjänkielen opettamisessa selittämällä, että tsaarin koulun venäjänkieli oli toinen kuin neuvostokoulun kieli, joka on maailman proletariaatin kieli, jota jokaisen neuvostokansalaisen on osattava puhua ja kirjoittaa. Suomenkielisillä paikkakunnilla järjestettävissä iltamissa on esitettävä enemmän venäjänkielistä ohjelmaa, kirjastoihin ja punanurkkiin on hankittava venäläistä kirjallisuutta sekä kaikin tavoin kehitettävä suomalaisen väestön venäjänkielen taitoa. Jos tällaista venäläistyttämistyötä tullaan edelleen jatkamaan, kuten on odotettavissa, muodostuu siitä päävaara Inkerin kansalliselle säilymiselle.

Vuosikokous.

Inkerin liiton kolmastoista vuosikokous pidettiin Helsingissä maaliskuun 31 päivänä hotelli Tornissa. Kokonuksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti prof. *Väinö Salminen* ja sihteeriksi opettaja *Juuso Mustonen.* Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin agronoomi *T J. Toikka* ja maisteri *Eino Jamalainen.*

Kun sihteeri oli lukenut Liiton toimintakertomuksen, esitti rahastonhoitaja maist. *Lauri Jaakkimainen* tilikertomuksen ja tilintarkastajain lausunnon, jonka perusteella johtokunnalle myönnettiin täysi tili- ja vastuuvapaus kuluneelta tilivuodelta. Niinikään muistutuksitta hyväksyttiin johtokunnan esittämä talousarvio vuodelle 1935. Vuosijäsenmaksuksi hyväksyttiin edelleen 25 mk. ja yhteisöilta 250 mk.

Tämän jälkeen toimitettiin sääntöjen edellyttämät vaalit. Liiton puheenjohtajaksi valittiin edelleen yksimielisesti prof. *Väinö Salminen.* Vakinaisiksi johtokunnan jäseniksi tulivat maisteri *K. Tynni* ja agronoomi *T J Toikka* sekä varajäseniksi maisteri *Eino Jamalainen.* Tilintarkastajiksi valittiin maisteri *A. E. Lehto* ja hallitussihteeri *Antti Inkinen,* varalle tarkastaja *J Vesa* ja lehtori *J Koivistoinen.*

Johtokunta.

Inkerin Liiton ja johtokunnan puhenjohtajana on toiminut prof. *Väinö Salminen.* Varapuheenjohtajaksi valitsi johtokunta esitt. neuvos *Esko Heilimon* sekä rahastonhoitajaksi eron pyytäneen maisteri *Lauri Jaakkimaisen* tilalle agronoomi *T J Toikan.* Muina johtokunnan jäseninä ovat olleet kapt. *J Tirranen,* everstiluutn. *Elja Rihtniemi,* maisteri *K. Tynni* ja maisteri *Lauri Jaakkimainen.* Johtokunnan varajäseninä ovat toimineet kirkkoherra *J. Raski,* opettaja *Olga Oinola* ja tohtori *E. A. Jamalainen.* Liiton sihteerinä on edelleen ollut opettaja *Juuso Mustonen.*

Vakinaisina tilintarkastajina ovat toimineet maisteri *A. E. Lehto* ja hallitussihteeri *Antti Inkinen* sekä varajäseniä tarkastaja *J Vesa* sekä lehtori *J Koivistoinen.*

Viime kesänä kohtasi Inkerin Liittoa suuri tappio. Heinäkuun 13 päivänä kuoli ankaran taudin murtamana johtokunnan jäsen everstiluutnantti *Elja Rihtniemi,* joka oli harras Inkerin ja heimotyön ystävä. Ruumiinsiunaus toimitettiin heinäkuun 18 p:nä Vanhassa kirkossa, jolloin maisteri *K. Tynni* ja sihteeri laskivat Inkerin Liiton puolesta vainajan arkulle seppeleen.

Kuluneena toimintavuotena johtokunta on kokoontunut 9 kertaa, ja kokouksissa käsiteltyjen asiain lukumäärä on ollut 99.

Toimisto.

Liiton toimisto on sijainnut edelleen Dagmarinkadun 12:ssa. Toimistonhoitajana on ollut liiton sihteeri. Kiireellisinä aikoina on pidetty toimistoapulaista, jona tammikuusta kesäkuuhun on ollut neiti *Taimi Back* ja syyskuusta joulukuuhun neiti *Irja Back.* Julkaisun myyjinä ovat toimineet johtaja *Veikko Granath,* ylioppilas *Toivo Tuominen,* opettaja *Matti Kälviäinen* ja herra *Matti Koljonen.* Ilmoitusten hankkijoina ovat olleet rouva *Ellen Mustonen,* ylioppilas *T Tuominen,* opettaja *M. Kälviäinen* ja herra *S. Pennanen.*

Liiton toimisto on ollut avoinna klo 10—15. Sihteerin vastaanottoaika on ollut klo 17—18.

Liiton toiminnan laajentuessa kansliatehtävätkin ovat jatkuvasti lisääntyneet. Sitä todistaa mm. Liiton kirjeenvaihto.

	Saapui kirjelmiä.	Lähetettiin kirjelmiä.
Vuonna 1922	50	99
1925	72	60
1929	67	82
1933	218	585
1935	201	521

Tästä puuttuvat vielä lukuisat kiertokirjeet ja mainoskirjelmät, joita toimintakauden aikana on lähetetty sadoin kappalein eri tahoille maata. Kun huomattava osa julkaisuista myydään maaseudulle, tuottaa niiden postittaminen ja rahastaminen paljon työtä. Samoin useimmilta jäseniltä peritään jäsenmaksut postiennakolla. Kuluneena toimintavuotena on viety kirjoihin toistatuhatta kassakuittia ja laskua sekä lähetetty postiennakkoja 311 kpl.

Jäsenistö.

Liiton jäsenmäärä kuluneena toimintavuotena ei ole sanottavasti lisääntynyt. Uusia jäseniä on hyväksytty 30, joista vakinaisia on 4 ja vuosijäseniä 26. Tällä hetkellä on Liiton kirjoilla 345 jäsentä, joista vakinaisia on 73 ja vuosijäseniä 272. Tämän lisäksi on useita jäseniä, jotka syystä tai toisesta ovat jättäneet jäsenmaksunsa maksamatta. On myöskin sellaisia, joiden osoite on tuntematon ja joilta niin ollen ei ole voitu periä jäsenmaksuja. Valtavin osa jäsenistä on Suomen kansalaisia.

Alkavana toimintakautena on Liitto päättänyt kiinnittää entistä suurempaa huomiota jäsenhankintaan, jota varten on otettu asiamiehiä eri tahoille maata. Vaikka Liiton jäsenmäärä onkin verraten pieni, on kuitenkin ilolla todettava, että sillä on lukuisia hartaita ystäviä ja kannattajia, jotka lahjoituksillaan ja ostamalla Liiton julkaisua ovat tukeneet Inkerin asian hyväksi suoritettua työtä. Erikoisen suurella kiitollisuudella on mainittava lukuisat liikkeet ja yhtymät, jotka ilmoituksillaan ovat tukeneet Liiton toimintaa. Tällaisia Liiton toimintaa tukevia kansalaisia on kaikista yhteiskuntapiireistä puoluekantaan ja kieleen katsomatta.

Toiminta Inkerin asian hyväksi.

Inkerin asian ja Inkerin hädän tunnetuksitekeminen on edelleen ollut Liiton tärkeimpänä tehtävänä, johon kuluneenakin toimintavuotena on kiinnitetty erikoista huomiota.

Tärkeimpänä toimintamuotona on ollut julkinen sana. Vuoden alussa ilmestyi Liiton oma julkaisu "Suomalainen Inkeri", joka oli omistettu Kalevalan 100-vuotismuistolle. Julkaisun lukuisista kirjoituksista on mainittava prof. *Väinö Salmisen* laaja kirjoitus Inkerin muinaisrunoudesta sekä prof. rouvan *Kaarina Salmisen* selostus Inkerin runonlaulajista. Julkaisussa on lisäksi useita kirjoituksia ,jotka ansiokkaalla tavalla ovat edistäneet Inkerin tunnetuksitekemistä.

Liiton äänenkannattajana on edelleen ollut Itä-Karjalan kustantama viikkolehti "Vapaa Karjala ja Inkeri" jossa on ollut entiseen tapaan erikoinen Inkerin osasto. Tämän osaston toimittamisesta on huolehtinut opettaja *Matti Kälviäinen*. Paitsi Liiton taholta annettuja uutisia ja kirjoituksia mainittuun lehteen ovat kirjoitelleet lukuisat Inkerin sivistystyöntekijät. Tässä lehdessä on säännöllisesti ollut uutisia myöskin rajantakaisesta Inkeristä, jonka olojen kehitykseen Inkerin Liiton taholta on edelleen kiinnitetty huomiota.

Kun viime huhtikuussa aloitettiin Inkerissä jälleen suuret joukkokarkoitukset, sai Inkerin Liitto niistä

ensin tiedon ja ryhtyi sen johdosta kaikkiin asian vaatimiin toimenpiteisiin. Paitsi kotimaisille sanomalehdille annettuja uutisia, toimitti Inkerin Liitto yhdessä heimojärjestöjen Keskusvaliokunnan kanssa seikkaperäisen suomen-, englannin- ja ranskankielisen selostuksen Inkerin tapahtumista ja lähetti sen lukuisille Euroopan tunnetuimmille sanomalehdille sekä yksityisille henkilöille.

Kesällä toimitti Inkerin Liitto tiedonannon Inkerin kirkkokansan hädästä ja lähetti sen kaikille tuomiokapituleille sekä tunnetuille kirkon toimihenkilöille. Samaan aikaan kävi Inkeriläisten Yhdistyksen ja Inkerin Liiton lähetystö valtioneuvostossa selostamassa ulkoasiainministerille Inkerin viimeisiä karkoituksia anoen samalla, että valtioneuvosto ryhtyisi kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin Inkerin kansan pelastamiseksi täydelliseltä tuholta.

Inkerin propagandaa ovat huomattavalla tavalla edistäneet myöskin Inkerin pakolaisten toimittamat julkaisut. Jo viime vuoden alussa ilmestyi WSOY:n kustamana opettaja *Aatami Kuortin* kirja "Pappina, pakkotöissä ja pakolaisena", johon Inkerin Liitto luovutti useita kuvia.

Inkerin pakolainen *Teppo Telkkinen* julkaisi omalla kustannuksellaan kirjan "Elämän tuntemattomia polkuja", jossa hän kuvailee pakomatkaansa Muurmanskista Suomeen sekä selostaa Inkerin vapaakirkon toimintaa neuvostovallan aikana.

Kun kesällä kokoontui Suomessa kansainvälisen sanomalehtimiesliiton kongressi, selosti liiton sihteeri Inkerin kysymystä eräälle tunnetulle sveitsiläiselle sanomalehtimiehelle ja jätti hänelle useita Inkeriä koskevia julkaisuja.

Tavanmukainen Inkerin kesäjuhla toimeenpantiin viime elokuun 3 ja 4 p:nä Viipurissa. Juhlaan oli hankittu arvokasta ohjelmaa, ja sen taloudellinen tuloskin oli varsin tyydyttävä.

Vielä on mainittava Inkeriä koskevat luennot, jotka oli järjestänyt Helsingin Inkeri-Seura ja joita myöskin Inkerin Liiton taholta rahallisesti tuettiin. Kuten aikaisemmin on ilmoitettu, tullaan näitä luentoja tästä lähtien järjestämään Inkerin Liiton nimissä. Kun mainituilla luennoilla on erikoisen suuri merkitys Inkeripropagandan tehostamisessa, on toivottavaa, että ne tulisivat saamaan kuulijain taholta entistä suurempaa kannatusta.

Useilta tahoilta tulleiden toivomusten mukaisesti Inkerin Liitto on ryhtynyt keräämään tilastoa Inkerin sivistystyöntekijöistä. Tämän yhteydessä lähetettiin liiton toimistosta johtokunnan hyväksymä kyselykaavake kaikille niille henkilöille, joiden osoitteet ovat liiton tiedossa. Aloitetta onkin lämpimästi kannatettu, ja vastauksia valokuvineen on saapunut liiton toimistoon varsin runsaasti. Keräystyötä edelleen jatketaan, ja tilaston käyttämisestä päätetään myöhemmin.

Muista liiton aloitteista mainittakoon Inkerikirjan ja Inkerin kirkkojulkaisun toimittaminen. Kun viime aikoina on Inkerin kirkko joutunut erikoisen suuriin vaikeuksiin, jolloin useita kymmeniä seurakuntain työntekijöitä on karkoitettu ja eräitä kirkkoja suljettu, johtokunta päätti toimittaa ensin Inkerin kirkkoa koskevan julkaisun. Tätä varten on päätetty asettaa toimikunta, johon kutsutaan eräitä päteviä asiantuntijoita. Mainittua julkaisua varten on kerätty jo huomattava määrä ainehistoa, mm. kaikkien Inkerin luterilaisten kirkkojen kuvat ym. Julkaisu aiotaan saattaa julkisuuteen jo kuluvan vuoden aikana. Tämän jälkeen otetaan esille kysymys Inkerikirjan toimittamisesta.

Inkeripropagandana on mainittava vielä "Inkerin marssi", johon sanat on kirjoittanut opettaja *Aapo Iho* ja jonka sekakuorolle on säveltänyt *Juuso Mustonen.*

Toiminta pakolaisten hyväksi.

Inkerin pakolaisten avustamiseen ja heidän valistuspyrkimyksiensä tukemiseen on liitto jatkuvasti kiinnittänyt huomiotaan ja tehnyt voitavansa pakolaisten aseman parantamiseksi.

Entiseen tapaan on avustettu pakolaisopiskelijoita. Kevätlukukaudella myönnettiin opiskeluavustuksiin 23,000 mk. Tällä määrärahalla avustettiin 32 pakolaisopiskelijaa, joista yliopistossa opiskeli 3, oppikouluissa 12, seminaareissa 5, ammattikouluissa 7 ja kansanopistoissa 5. Syyslukukaudella käytettiin opiskeluavustuksiin 13,000 mk., jolla avustettiin 27 opiskelijaa. Niistä yliopistossa opiskeli 4, oppikouluissa 9, seminaareissa 3, ammattikouluissa 6 ja kansanopis-

toissa 5. Yhteensä käytettiin opiskeluavustuksiin 36,000 mk.

Liiton taholta on tuettu myöskin pakolaisten vapaavalistustyötä jakamalla avustuksia paikallisille opintopiireille. Kuluneena toimintavuotena on annettu avustuksia Helsingin Inkeri-Seuralle, Helsingin, Viipurin, Enson ja Koiviston Inkerikerhoille.

Liitto on tukenut entiseen tapaan pakolaisten urheiluharrastuksia. Kun aikaisemmin hankittu kiertopalkinto 5-ottelua varten joutui lopullisesti Viipurin Inkerikerholle ostettiin viime kesänä uusi palkinto, jonka ensi kilpailuissa voitti Kotkan Inkerikerho. Samoin Liiton varoilla on hankittu toinen kiertopalkinto hiihtokilpailuja varten ja kolmas palkinto ampumakilpailuja varten Helsingin inkeriläisille suojeluskuntalaisille. Kaikkia mainittuja kilpailuja varten on laadittu uudet säännöt, jotka Inkerin liiton johtokunta on hyväksynyt.

Viime syyskuun 9 päivänä järjesti Liitto yhdessä Karjalakerhojen Keskusliiton kanssa n.s. Karjala-Inkerin heimo-ottelun, jonka Inkerin joukkue voitti 39½ pisteellä karjalaisten saadessa 34½ pistettä.

Inkerin Liiton aloitteesta vapautti Helsingin kirkkovaltuusto Helsingissä asuvat Inkerin pakolaiset kirkollismaksujen suorittamisesta. Kun pastorinkansliaan lähetetty luettelo pakolaisista on jo vanhentunut ja sen jälkeen on tullut kaupunkiin huomattava määrä uusia pakolaisia, on nyttemmin kirkkokonttori päättänyt vapauttaa mainituista maksuista vain ne pakolaiset, jotka esittävät Inkerin Liiton antaman henkilöllisyystodistuksen. Tällaisia todistuksia on Liiton toimistosta annettu kuluneena toimintavuotena useille Inkerin pakolaisille.

Entiseen tapaan on Liitto antanut tilapäistä avustusta puutteeseen joutuneille pakolaisille sekä hankkinut heille työpaikkoja.

Ennen joulua toimeenpani Liitto vaatetus- ja jalkinekeräyksen köyhiä pakolaisperheitä varten. Lahjoituksia saapuikin varsin runsaasti, ja ne toimitettiin perille Valtion pakolaisavustuskeskuksen antamien osoitteiden perusteella.

Liiton toimistosta on annettu lukuisille pakolaisille henkilötodistuksia ja suosituksia työpaikan saantia varten sekä avustettu heitä Suomen kansalaisoikeuksien hankkimisessa.

Inkerin Arkisto.

Inkerin Liiton hallussa olevaa Inkerin arkistoa on edelleen kartutettu hankkimalla uusia julkaisuja, aikakauslehtiä, karttoja y.m. Arkistoon on saatu m.m. eräs 1800-luvulla painettu Inkerinmaan kartta sekä suuri joukko kuvia nykypäivien Inkeristä. Liitolle tulee yli 20 sanoma- ja aikakauslehteä, joista leikataan talteen kaikki Inkeriä ja heimoasiaa koskevat kirjoitukset. Tällaisia sanomalehtileikkeleitä arkistossa on jo useita tuhansia appaleita ja on ne järjestetty erikoisiin arkistokansiin. Kun arkistolla tulee olemaan suuri merkitys Inkerin kysymyksen vastaiselle tutkimukselle, olisi suotavaa, että kaikki ne kansalaiset, joilla on hallussaan Inkeriä koskevaa ainehistoa, luovuttaisivat sen arkistoon. Erikoisen tervetullutta olisi Inkerin vapaustaisteluja koskeva ainehisto, jota tiettävästi on vielä huomattava määrä yksityisten henkilöitten hallussa.

Rahastot.

Inkerin Liiton hallussa on kolme rahastoa, nimittäin Inkerin 5-vuotisrahasto, Inkerin 50-vuotisrahasto ja Heikki Pekkasen rahasto. Joskaan varojen puuttuessa näitä rahastoja kuluneena vuonna ei ole voitu sanottavasti kartuttaa, on niiden pääoma jonkin verran lisääntynyt. Sitä osoittaa seuraava laskelma:

	V. 1934 lopussa.	V 1935 lopussa.
1) 5-vuotisrahasto	78,002:96	81,899:49
2) 50-vuotisrahasto	28,684:01	31,644:24
3) Heikki Pekkasen rahasto	6,168:30	6,401 75

Tällä hetkellä on mainituissa rahastoissa yhteensä varoja Smk. 119,945:48, eli Smk. 5,699:79 enemmän kuin edellisenä vuonna.

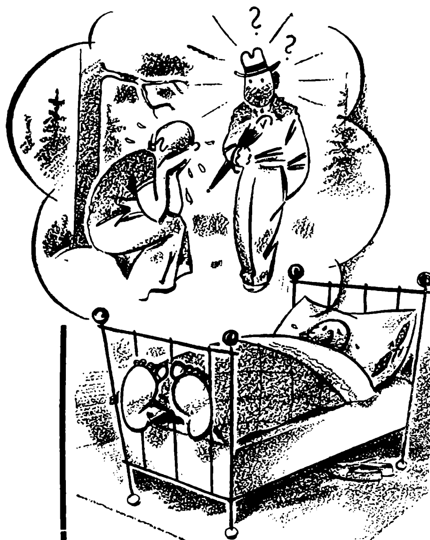
Loppusanat.

Edellä on esitetty vain pääpiirteet Inkerin Liiton monipuolisesta toiminnasta. Ne osoittavat, että Liiton toiminta on edelleen menestyksellisesti jatkunut. Liitto on toiminut täydessä yhteisymmärryksessä Inkeriläisten Yhdistyksen, heimojärjestöjen ja isänmaallisten yhdistysten kanssa. Poliittisista riitaisuuksista huolimatta Liitto on saanut ymmärtämystä ja kannatusta kaikkien kansalaispiirien taholta. Kaikki tämä osoittaa, että Liitolla on mahdollisuuksia edelleenkin toimia sorretun ja kärsivän Inkerin hyväksi, jonka taivaalle on viime vuosina noussut entistä synkempiä pilviä ja jonka tulevaisuus tällä hetkellä näyttää epätoivoiselta. Tästä huolimatta Liitto aloittaa rohkein mielin viidennentoista toimintavuotensa siinä lujassa uskossa, että Kullervon orjuutetulle ja kärsivälle heimolle mahdollisimman pian koittaisi vapaudenhetki ja kirkastuisi uusi, valoisampi huomen.

Helsingissä, maaliskuussa 1936.

Juuso Mustonen.

Herra Vanhapoika näki unen:

"Nuori, kaunis tyttö istui tien vieressä ja itki. Ehkäpä joku oli hänet hyljännyt tai kenties hän oli kadottanut puuterirasiansa. Herra Vanhapojan lempeä sydän suli osanotosta ja hän päätti mennä lohduttamaan tyttöä. Hän alkoi etsiä nenäliinaansa pyyhkiäkseen sillä tytön kyyneleet. Mutta voi kauhistus, hänellä ei ollutkaan puhdasta nenäliinaa! Herra Vanhapoikakin itki

Mutta vielä herättyään hän muisti saamansa opetuksen. Heti seuraavana päivänä hän osti itselleen 2 tusinaa parhaita PMK-nenäliinoja. Kaiken varalta. Hyvä nenäliinavarasto on aina hyvä olemassa.

Onko Teillä tarpeeksi nenäliinoja?

Muistakaa, että hyviä PMK-nenäliinoja saatte jo 15:90 alkaen tusina!

SUURSAAREEN

ja

TALLINNAAN

vie matkailijan nopeasti ja mukavasti tunnettu turistihöyrylaiva

"SUOMI"

Viihtyisyydellään ja vakavuudellaan on tämä suuri, ensiluokkainen alus saavuttanut matkustavain yleisön jakamattoman suosion.

Matkailijaryhmille huomattavat alennukset.

Matkalippuja myyvät ja lähempiä tietoja antavat matkatoimistot sekä

JOHN NURMINEN O/Y

HELSINKI, ETELÄRANTA 18.

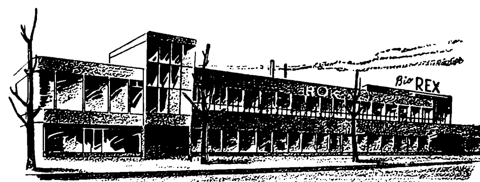
Hupenevatko rahanne

ilman että selvään voitte muistaa mihin ne kuluvat?

Niin on jokaisen laita, jolla ei ole pankkitiliä. Ensimmäinen ehto järjestettyihin raha-asioihin pääsemiseksi on viedä rahansa pankkiin ja nostaa ne sieltä vähin erin. Avatkaa shekkitili tai säästötili yleishyödyllisten laitosten omistamassa rahalaitoksessa.

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankissa

Helsinki — Aleksanterinkatu 46.

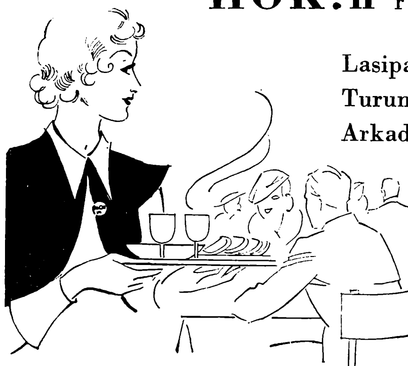

Viihtyisyys

on tunnusomaista HOK:n ravintoloille!

Pistäytykää niissä ruokailemassa ja virkistymässä. Hyvä kahvi ja ruoka. Ei juomarahoja.

HOK:n ravintolat:

Lasipalatsi
Turuntie 30.
Arkadiankatu 23.

Kyllä tämä »KULTALEIMA» on nimensä arvoista!

Ken on tottunut käyttämään S.O.K:n erinomaisia KULTALEIMA ja HOPEALEIMA vehnäjauhoja, hän ymmärtää, miksi ulkomailla käytetään vain hienoja vehnäjauhoja ja miksi meilläkin ammattileipurit niitä käyttävät. S.O.K:n Viipurin myllyn vehnäjauhot leipoutuvat hyvin ja sakoavat erinomaisesti, joten niiden käyttö tulee taloudelliseksi.

S.O.K:n Viipurin myllyn vehnäjauhoja
on myytävänä kaikissa S.O.K:n jäsenosuuskaupoissa.

SOKERI ON VOIMAA

tiiveimmässä muodossa.

Suomalainen sokeri 99.98% ravintoa 100% makeutta muuttuu voimaksi kokonaan ja heti.

Syö enemmän **SUOMALAISTA SOKERIA!**

Reumatismia vastaan

Älkää kärsikö tuskia, jotka voidaan parantaa. Tiedättekö että HOTA-linimentillä on poistettu monta vaivaa, joita turhaan on koetettu parantaa muilla lääkkeillä. **Koettakaa jo tänään Hotaa.** Apu on niin lähellä kuin lähimmässä apteekissa, josta Hotaa saadaan.

Hota-linimentti parantaa reumatismia, ichiasta, kihtiä, hampaansärkyä y.m.s. Noudattakaa tarkoin käyttöohjetta, jonka saatte pullon mukana.

[redacted]

HOTA-PULVERI taas on mitä tehokkain lääke kuumetta, vilustumista, pään- ja hampaanpakotusta sekä yleensä tuskaa ja särkyä vastaan. Se vaikuttaa nopeasti, mutta ei aiheuta ikäviä jälkituntemuksia.

Saadaan apteekeista

HOTA TUSKAN, SÄRYN POISTAJA

Syvänmakuinen

KAIRO

-savuke

Syvänmakuinen on savuke, joka maistuu loppuun saakka, viimeiseen sauhuun yhtä hyvältä

Strengbergin uusi KAIRO-savuke on juuri tällainen **syvänmakuinen** savuke: Sen miedon-mieto, puhdas ja raikas maku ei muutu, vaan on jokainen sauhu täsmälleen yhtä hyvä.

KAIRO on täytetty tasaisesti, niinkuin kaikki Strengbergin savukkeet. — Miellytte siihen ensi maistamalta!

Sen arvaa hyväksi —
kokee *paremmaksi.*

KAIRO
miedon-mieto – puhdas – raikas
25 kpl. 3:75

Strengberg

KAIRO

Helsinki 1936 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainon Oy.